KOPKRACHT

Lokale Ontwikkelingsstrategie Kop van Noord-Holland 2014 - 2020

LOKALE ACTIEGROEP KOP VAN NOORD-HOLLAND

Augustus 2016, herziene versie maart 2018

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 5

I BESCHRIJVING VAN DE LOS: KOPKRACHT 6

1. TOTSTANDKOMING EN STATUS ONTWIKKELINGSSTRATEGIE 7

2. GEBIED 9
2.1. Gebiedsbegrenzing 9
2.2. Gebiedsanalyse 10
2.3. SWOT analyse Kop van Noord-Holland 14
2.4. Krachtenveldanalyse 15

3. STRATEGIE 16
3.1. Strategie, thema's en algemene doelen 16
3.1.1. Tijdig anticiperen op demografische veranderingen 17
3.1.2. Circulaire economie, biobased economy en duurzame energie 18
3.1.3. Het uitbreiden en verbeteren van de (agro) toeristische infrastructuur 19
3.2. Doelstellingen en uitkomsten in schema 21
3.3. Beleidscontext 22

4. ACTIVITEITENPLAN 25

5. ORGANISATIE 27
5.1. Positie, taken en bevoegdheden LAG 27
5.3. Organisatie van de uitvoering 29

6. FINANCIERING 33
6.1. Begroting 33
6.2. Dekkingsplan 34

II REGLEMENT 35
Toetsingskader 38

III BIJLAGE: Intentieverklaring 40

Bronnen 41

Belangrijkste acroniemen en afkortingen

LEADER	Liasons entre Actions de Développement de l'Economie Rurale: verbinding tussen acties voor de ontwikkeling van de plattelandseconomie. Leader is een Europees initiatief en speelt in alle lidstaten. In totaal zijn er in Europa ruim 2500 leadergroepen actief, waarvan 20 in Nederland. De LEADER-aanpak stimuleert samenwerking en innovatie van onderop en draagt zo bij aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland. Sinds 2007 maakt LEADER onderdeel uit van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3).
POP3	Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020. Nederland ontvangt van de Europese Commissie ten behoeve van de uitvoering van haar plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) circa 765 mln. euro aan Europese subsidie uit het Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Daarnaast zal de Nederlandse overheid (Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen) een eigen bijdrage aan het programma leveren van minimaal eenzelfde bedrag. LEADER maakt onderdeel uit van POP3 en neemt daar een bijzondere positie in.
ELFPO	Europees Landbouw Fonds voor Plattelands Ontwikkeling
LAG	Lokale Actie Groep
PG	Plaatselijke Groep (synoniem van Lokale Actie Groep)
CLLD	Community-led local development: door de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling
LOS	Lokale Ontwikkelingsstrategie
NHN	(regio) Noord-Holland Noord
RVO.nl	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
MRA	Metropoolregio Amsterdam

VOORWOORD

‘Kopkracht’ is het motto dat de Lokale Actiegroep (LAG) voor het LEADER-gebied Kop van Noord-Holland in deze derde programmaperiode mee heeft gegeven. LEADER is bij uitstek een instrument om via de bottom-up aanpak de kracht van de Kop van Noord-Holland aan te tonen. Juist nu de regionale bevolkingsprognoses aantonen dat de vergrijzing in de Kop zich meer dan gemiddeld zal ontwikkelen en de ontgroening voort zal gaan, is het tijd om ‘Kopkracht’ te tonen.

In voetbaltermen staat een spits met een goede kopkracht garant voor een aantal doelpunten. De voorwaarde hierbij is wel dat voor het maken van een kopdoelpunt medewerking vereist is van de aangevers. Dit zijn de teamgenoten die de bal de juiste voorzet geven waarop de kopkrachtige spits kan inkoppen. Naast daadkrachtig initiatief vanuit de regio staat daarom samenwerking om de initiatieven te kunnen uitwerken en waar mogelijk met elkaar te koppelen centraal bij de uitvoering van het LEADER programma in de Kop van Noord-Holland.

Samen met het eerste programma zijn er de afgelopen 14 jaar veel kleinschalige innovatieve projecten 'van onderop' ontwikkeld en uitgevoerd, met en door partners uit de regio. Het betreft projecten gedreven door marktgebonden innovaties en projecten gericht op de kwaliteit van de leefbaarheid in de regio. De nadruk op deze gebiedsgerichte bottom-up aanpak (projecten van en door de regio) leidde bij een aantal projecten tot een cross-sectorale aanpak. ‘Fluwels Tulpenland’ is een goed voorbeeld hiervan. Een aantal tuindersbedrijven heeft de herkomst en huidige productiewijze van de tulp via een themapark voor de toerist zichtbaar gemaakt.

In de vorige periode 2007 – 2013 heeft de LEADER-aanpak in de Kop van Noord-Holland geleid tot een groot aantal geslaagde, vooral kleinschalige projecten. Ook in de nieuwe programmaperiode 2014 – 2020 staat de sociaal-economische versterking van de plattelandsregio centraal. Op basis van de regio-analyse heeft de Lokale Actie Groep (LAG) ervoor gekozen om het accent te leggen op de toekomstige demografische transitie, op een duurzame regio en op verbetering van de agro en toeristische infrastructuur.

Nieuw is dat de LAG ideeën zal toetsen op een meer regio-brede impact, waarbij het accent zal liggen op een robuuste aanpak. Een aanpak waarbij meer gelet zal worden op kansen op verspreiding en mainstreaming. Natuurlijk blijft er ook ruimte bestaan voor kleinere op zichzelf staande initiatieven. De meer robuuste integrale projecten die meerdere doelen en prioriteiten dienen zullen echter hoger scoren bij de beoordeling.

De LAG heeft in de afgelopen jaren veel kennis en ervaring opgedaan. Conform de nieuwe CLLD-procedure zal de LAG een actievere rol gaan spelen. Samenwerking met gemeenten, lokale en regionale stakeholders staat hierbij voorop. In samenwerking met de spelers uit het streeknetwerk, afkomstig uit verschillende sectoren en deelgebieden, zullen partijen zich inzetten om de doelstellingen uit deze Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) te behalen.

Met deze Ontwikkelingsstrategie nodigen we bewoners, organisaties en bedrijven in de regio uit om met nieuwe ideeën en projectvoorstellen te komen, die een bijdrage kunnen leveren aan de duurzame ontwikkeling van de Kop van Noord-Holland!

Mei 2015,
Plaatselijke Groep Kop van Noord-Holland

I BESCHRIJVING VAN DE LOS: KOPKRACHT

1. TOTSTANDKOMING EN STATUS ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Projecten en draagvlak in de regio
Het LEADER-programma in de Kop van Noord-Holland heeft geleid tot een groot aantal geslaagde projecten. Projecten die een bijdrage leveren aan de uitwerking van het Ontwikkelingsplan (2007 – 2013). Een overzicht van deze projecten is te vinden op www.leaderkvnh.nl.
Daarnaast is een nauwere samenwerking tussen actoren uit de regio ontstaan. Regionale partijen hebben de gelegenheid gehad elkaar beter te leren kennen en samen te werken aan de ontwikkeling van het gebied. Op deze wijze is een regionaal draagvlak voor LEADER ontstaan.
Op basis van dit succes en een evaluatie van het eigen functioneren heeft de Plaatselijk Groep besloten tot de aanzet van een nieuwe ontwikkelingsstrategie, 'Kopkracht', die gekoppeld is aan een nieuwe LEADER-periode (2014 – 2020).

Van en door de regio
Conform het LEADER-principe heeft de LAG altijd naar een zo groot mogelijke betrokkenheid van de regio gestreefd. Hierbij is het principe dat LEADER een programma van, voor, met en door de regio is, nauwgezet gevolgd.
Om de regionale betrokkenheid te vergroten en beter te verankeren, is halverwege de vorige LEADER-periode, eind 2011, een grote regiobijeenkomst georganiseerd. Het doel van deze bijeenkomst was stil te staan bij de werkwijze en resultaten die tot dan toe waren gerealiseerd en het creëren van een doorkijk naar de toekomst, inclusief de nieuwe programmaperiode. Deze bijeenkomst is door ruim 60 organisaties, ondernemers en politici bezocht. Deelnemers werden in interactieve groepsdiscussies uitgedaagd sector overschrijdende duurzame ideeën voor de Kop van Noord-Holland voor de toekomst te bedenken.

In 2012 heeft de LAG, na een offerteprocedure, opdracht verleend aan een extern bureau om de LAG te ondersteunen bij het ontwikkelen van de nieuwe LOS. De opdrachtnemer heeft gebruik gemaakt van de conclusies en aanbevelingen van de bijeenkomst in 2011 en heeft op basis hiervan gesprekken gevoerd met diverse stakeholders in het gebied, waaronder Leisure Board, Holland Health, Agriboard (nu Greenport NHN) en Energy Board. Er zijn gesprekken gevoerd met medewerkers van gemeenten en van de provincie Noord-Holland, met initiators en uitvoerders van een aantal LEADER-projecten in de regio en met vertegenwoordigers van het programma 'De Kop Werkt!'. Ook individuele leden van de LAG zijn gevraagd input te leveren.
Op basis van deze gesprekken en bijeenkomsten heeft de LAG in nauwe samenwerking met de opdrachtnemer een conceptstrategie opgesteld waarin potentiële thema's worden benoemd. De eerste uitwerkingen van dit concept zijn bij 65 regio-actoren getoetst tijdens een gebiedsbrede bijeenkomst in april 2013. De in deze eerste uitwerking benoemde thema's 'biobased economy' en 'healthy ageing' werden door de aanwezigen onderschreven als potentiële regiothema's. Tegelijkertijd bleek er een grote behoefte te bestaan om het thema 'toerisme en recreatie' als aandachtsgebied toe te voegen.

LOS Kop van Noord-Holland krijgt een identiteit
In april 2014 is het eerste concept van de Lokale Ontwikkelingsstrategie van de Kop van Noord-Holland gepresenteerd. De voorzitter en secretaris van de LAG hebben het stuk besproken met de voltallige LAG en met ambtenaren en bestuurders uit de gemeenten in de Kop van Noord-Holland. Na verwerking van de opmerkingen is een aangepaste versie van het LOS besproken met diverse vertegenwoordigers uit de regio (ambtenaren, ondernemers. De actualiteit van de benoemde thema's als ook de aansluiting van de thema's bij reeds in gang gezette ontwikkelingen, stond hierbij centraal. Het LOS kreeg hiermee zijn eigen regiospecifieke identiteit.

Status van de LOS Kop van Noord-Holland
De definitieve vaststelling van de LOS heeft als volgt plaatsgevonden:

- Op 15 januari 2015 is de volledige LOS per pagina doorgelopen met de adviseurs van de gemeenten.
- Op 26 januari 2015is de volledig LOS per pagina doorgelopen met de vernieuwde LAG.
- Op 9 maart 2015 is de aangepaste versie rondgestuurd. Tot eind maart hadden betrokkenen de tijd om opmerkingen en aanpassingsverzoeken via de e-mail in te dienen.
- Op 1 april 2015 is de LOS definitief vastgesteld, waarmee ook de intentie voor de cofinanciering van de vier participerende gemeenten (Texel, Schagen, Hollands Kroon en Den Helder) en de provincie Noord-Holland is bevestigd.
- In november 2017 is een herziene versie van de LOS opgesteld en door de LAG-leden akkoord bevonden, in de vergadering van 7 december is de vaststelling van deze herziene versie van de LOS bekrachtigd.
- In maart 2018 is deze herziene LOS nog aangevuld met een actualisatie van de financiële tabellen en teksten in hoofdstuk 6. Dit enkel om aan te sluiten bij de feitelijke voortgang en het besluit van GS tot verhoging van het subsidieplafond. De aanpassing is op 8 maart 2018 door de LAG bekrachtigd.

Vernieuwde LAG
Met de nieuwe programmaperiode is ook de samenstelling van het LAG gewijzigd. In de vorige periode werd de LAG met name aangeduid als de Plaatselijke Groep (PG), maar om aan te sluiten bij de landelijke benaming wordt in deze periode bij voorkeur over de LAG gesproken. Een overzicht van de leden van de LAG en het LEADER-gebied worden bijgehouden op: www.leaderkvnh.nl.
De vernieuwde LAG zal een iets andere koers voeren dan de vorige LEADER-periode. Dit wordt in artikel 1 van deel II Reglement beschreven.

2. GEBIED

2.1. Gebiedsbegrenzing

Tijdens de vorige programmaperiode heeft een aantal gemeentelijke herindelingen plaatsgehad. De Gemeenten Wieringen, Wieringermeer, Anna Paulowna en Niedorp zijn opgegaan in de Gemeente Hollands Kroon. De fusiegemeente Schagen bestaat uit de voormalige gemeenten Zijpe, Schagen en Harenkarspel. Het is geen toeval dat de begrenzing van deze gebieden overeenkomt met de begrenzingen van het LEADER-gebied uit de vorige programmaperiode. Het bevestigt de plattelands-identiteit van dit gebied met een gelijksoortige, aansluitende, sociaaleconomische samenstelling. Net als in de vorige programmaperiode wordt de definitieve begrenzing van het LEADER-gebied gecompleteerd met de gemeente Texel en het buitengebied van de gemeente Den Helder.

Onderstaande kaarten geven het grensgebied van het LEADER-gebied aan, het zgn. werkingsgebied. Op de gebiedskaart zijn de oude en nieuwe gemeentegrenzen ingevuld en op de detailkaart van Den Helder is de begrenzing tussen Den Helder buitengebied en Den Helder centrum zichtbaar gemaakt.

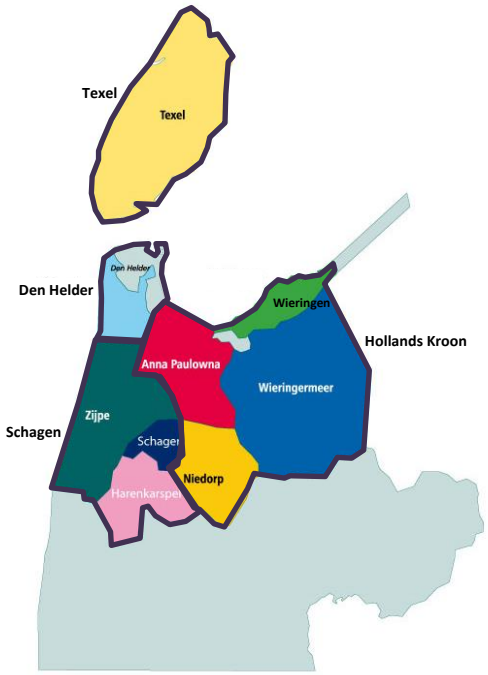

Het LEADER-gebied met oude en nieuwe gemeentegrenzen

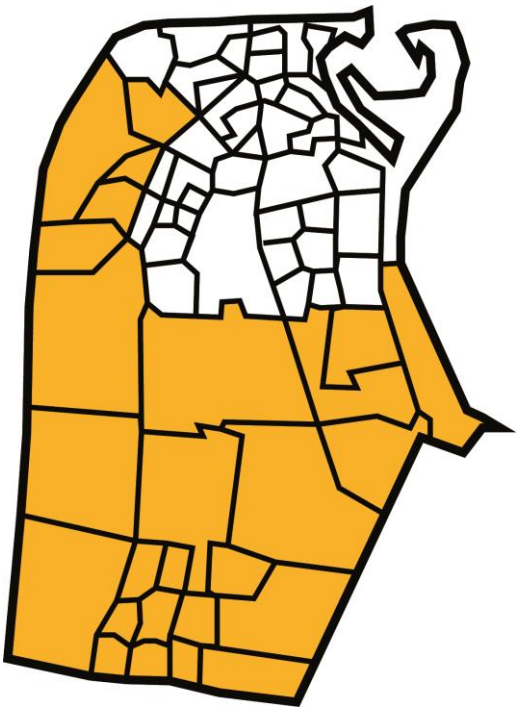

Buitengebied Den Helder (wijk 3, 6, 7 en 8)

Het LEADER-gebied bestaat uit 125.000 inwoners. Het totale gebied omvat 719 km^2 land. Het aantal inwoners per km^2 bedraagt 174. In onderstaande tabel volgt een overzicht per gemeente, waarbij ook de gegevens van de voormalige gemeentegrenzen (hier centrumkernen genoemd) zijn opgenomen. Het totaal aantal woonkernen in dit gebied bedraagt vijftig. Het hele benoemde gebied voldoet aan de gestelde LEADER-criteria.

In overeenstemming met Artikel 70 van de Europese Verordening 1303/2013 kan de LAG ook projecten buiten het LEADER-werkingsgebied in behandeling nemen mits:

- De activiteiten ten goede komen aan het LEADER-gebied.
- De totaal te ontvangen ELFPO-bijdrage van alle projecten die vallen buiten het LEADER-werkingsgebied tezamen niet meer is dan 5% van het totaal voor dit gebied te ontvangen ELFPO-bijdrage.

Kerncijfers LEADER-gebied (bron: provincie NH en gemeente Den Helder, 2015)						
Gemeenten met kernen	**Aantal inwoners**	**Inwoners per centrumkern**	**Opp. totaal (km²)**	**Opp. land (km²)**	**Opp. water (km²)**	**Inwoners per km² land**
Schagen	46.100		187	168	20	275
Harenkarspel		*16.100*				
Schagen		*18.600*				
Zijpe		*11.400*				
Texel	13.600	*13.600*	463	162	302	84
Hollands Kroon	47.300		662	358	305	132
Anna Paulowna		*11.900*				
Niedorp		*12.100*				
Wieringen		*8.500*				
Wieringermeer		*14.800*				
Den Helder buitengebied	18.000		32	31	1	581
Wijk 3 Nieuw Den Helder – West		*3.400*				
Wijk 6 Het Koegras		*1.100*				
Wijk 7 Duinzoom		*400*				
Wijk 8 Julianadorp		*13.100*				
Totaal	**125.000**		**1.347**	**719**	**628**	**174**

2.2. Gebiedsanalyse

Geografische gebiedsbeschrijving

Wie vanuit het zuiden naar het noorden van de provincie reist, bemerkt dat na Alkmaar en Heerhugowaard de stedelijke bebouwing plaats maakt voor uitgestrekte landschappen. Het gebied wordt aan drie kanten omsloten door water, namelijk in het oosten het IJsselmeer, in het westen de Noordzee en in het noorden de Waddenzee. Hier ligt ook het Waddeneiland Texel, dat per veerboot vanuit Den Helder bereikbaar is. Een groot deel van het land bestaat uit polderlandschap. Als echt plattelandsgebied wordt de Kop van Noord-Holland gekarakteriseerd door een groot aantal dorpen en buurtschappen. Binnen de regio zijn twee meer stedelijke gebieden aanwezig: de stad Den Helder waarvan het stedelijk gebied ('Stad binnen de Linie') buiten het LEADER-gebied is gehouden en de kern Schagen. Verder zijn er drie kernen met een regionale functie en een redelijk ontwikkeld voorzieningenaanbod: Julianadorp, Anna Paulowna en Den Burg. Veel dorpen hebben in de 20ste eeuw een grote verandering doorgemaakt. De mobiliteit en stijgende welvaart hebben ervoor gezorgd dat de actieradius van bewoners groter werd. Eén van gevolgen hiervan is dat steeds meer voorzieningen uit de dorpskernen verdwijnen. De infrastructuur is overwegend noord-zuid gericht. In het westen eindigt bij Alkmaar de snelweg A9 en gaat over in de provinciale weg N9 die naar Den Helder loopt. In het oosten loopt de snelweg A7 vanaf Amsterdam tot aan de Afsluitdijk naar Friesland. Er is een treinverbinding tussen Alkmaar en Hoorn en het Noordhollandsch Kanaal loopt van Amsterdam tot Den Helder.

De Kop van Noord-Holland grenst aan de regio's Noord-Kennemerland en West-Friesland, met de grotere steden Alkmaar en Hoorn. Nog iets verder lonkt de Metropoolregio Amsterdam (MRA)[1]. Door de relatief goede noord-zuid verbindingen is de MRA vanuit het gebied goed bereikbaar. Hierdoor kan de regio aantrekkingskracht uitoefenen op het vestigingsbeleid van enkele bedrijfssectoren die naast de nabijheid van de stad ook ruimte nodig hebben. We noemen hier agribusiness, energie, vrijetijdseconomie en, onlangs, de vestiging van grote dataopslagcenters in dit gebied. Op het gebied van het voorzien van de stedelijke agglomeratie van streekproducten kan de regio een belangrijke rol spelen, o.a. door het organiseren van streekmarkten. De nabijheid van kennisinstituten vraagt om het aangaan van samenwerkingsrelaties op regiospecifieke onderdelen. Bovendien biedt de relatieve 'rust en ruimte' in de Kop van Noord-Holland de mogelijkheid om de

[1] De kortste afstand vanaf Amsterdam naar het gebied bedraagt 60 km, de langste 115 km (Texel)

boost aan toeristen in de MRA op te vangen en ook een jaarrond duurzaam leisure programma te ontwikkelen.

De regio biedt huisvesting aan een aantal toonaangevende kennisinstituten op de terreinen van agri, water en (duurzame) energie. Als voorbeelden noemen we ECN – Petten, NRG – Petten, NIOZ – Texel, IMARES – Den Helder, TNO – Den Helder, Agriport – Hollands Kroon, Marinebedrijf Den Helder, Greenport NHN, SeedValley en Holland Health. Helaas blijft het aanbod van onderwijs-instituten hierop achter. Er zijn met uitzondering van een klein maritiem aanbod in Den Helder geen faciliteiten voor hoger onderwijs in de regio.

Demografische gebiedsbeschrijving
De regio Kop van Noord-Holland wordt gekenmerkt als een regio waar relatief veel jongeren wegtrekken (ontgroening) en de vergrijzing in de nabije toekomst een cruciale factor gaat spelen. Deze (toekomstige) demografische transitie wordt in de volgende afbeeldingen[2] zichtbaar gemaakt.

De grafiek rechts maakt duidelijk dat de vergrijzing nu al een grotere rol speelt dan in de rest van Nederland. Gelijktijdig is waarneembaar dat de potentiële beroepsbevolking (bevolking 15-64 jaar) in de jongere leeftijdscategorieën achterblijft bij die van de rest van Nederland. Jongeren trekken weg om elders te studeren en keren slechts ten dele terug. De regio verliest hierdoor 'kennispotentieel' (braindrain).

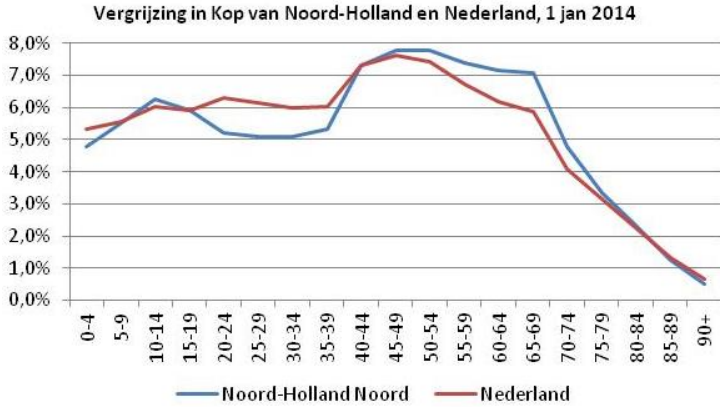

De staafdiagram hiernaast toont hoe de ontgroening en de vergrijzing zich in de periode 2005 – 2025 ontwikkelt in de regio Kop van Noord-Holland.

Deze ontwikkelingen impliceren een wijziging in de leeftijdsopbouw en daarmee de bevolkingssamenstelling van de regio. In de toekomst zal een krimp van de bevolking optreden. Dit zal vergaande gevolgen hebben voor wonen, ruimte, onderwijs, zorg- en welzijn, voorzieningen en werkgelegenheid in de regio.

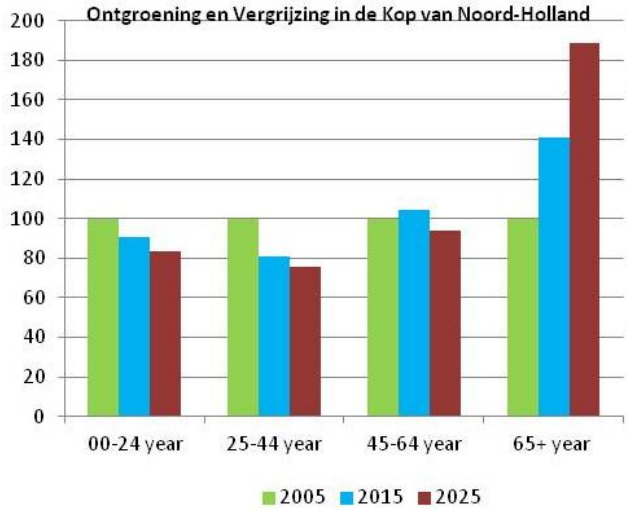

Anticipeerregio
Door de Rijksoverheid is de regio aangewezen als een zogenaamde anticipeerregio. Dit staat gelijk aan een toekomstige krimpregio, waardoor het belangrijk wordt nu reeds maatregelen te treffen om de sociaal-economische vitaliteit van de regio te behouden en verschraling van de leefbaarheid te voorkomen. Het gaat verder dan maatregelen om de krimp te voorkomen en/of te keren. Het gaat er vooral om ervoor te zorgen dat de regio qua wonen, werken en recreëren aantrekkelijk blijft.

[2] Bron: Provincie Noord-Holland

Deze demografische trends leiden tot een aantal opgaven en aandachtspunten, te weten:

- De ontgroening zorgt voor een afname van primaire voorzieningen voor jongeren (jongeren-centra, sportaccommodaties, scholen); als eerste zichtbaar in de kleinere kernen.
- De zorg en welzijnssector zullen zich moeten doorontwikkelen om te kunnen anticiperen op de vergrijzing. Er zal innovatie en een integrale aanpak nodig zijn om te kunnen voldoen aan de vraag naar zorg, huisvesting en bereikbaarheid van voorzieningen.
- De toekomst van de dorpen en kleine kernen zal meer en meer afhangen van de kwaliteit van het wonen en van het behoud en versterken van het sociaal kapitaal.
- Onderwijs en arbeidsmarkt zullen beter op elkaar aan moeten sluiten en economische clusters zullen strategische verbindingen moeten leggen met onderwijs- en kennisinstellingen.
- Door de daling van de beroepsbevolking is er een toenemende behoefte aan instroom van arbeidskrachten.

Enkele parameters voor de sociaaleconomische vitaliteit

De leefbaarheid van een gebied wordt voor een groot deel bepaald door zijn sociaaleconomische vitaliteit. Dit wordt bepaald door een aantal parameters, zoals de aantrekkelijkheid van het gebied om er te wonen, door het aanbod van werk en door sociale factoren zoals het voorzieningenniveau en de mate van het gemeenschapsgevoel en de gezondheid van mensen op het platteland. Het gaat hier om het welzijn van de (ouder wordende) bewoner in een landelijke omgeving. Hieronder komt een aantal van deze parameters aan de orde.

Werk

De Kop van Noord-Holland kent een redelijk gedifferentieerde economische structuur, met ongeveer 72.000 arbeidsplaatsen[3]. De werkende beroepsbevolking in de regio bedraagt 67.000 personen. Hiervan werken 19.000 personen (28%) buiten de regio. Vooral de gemeenten Hollands Kroon en Schagen kennen met respectievelijk 27,1% en 43,7% een hoog percentage uitgaand forensisme. Het inkomende forensisme bedraagt 6.000 personen. Den Helder en Schagen zijn hierbij de belangrijkste werkverschaffers[4].

Het gebied kent weinig grote werkgevers. Het overgrote deel behoort tot het midden- en kleinbedrijf. Het MKB bestaat voor een deel uit innovatieve bedrijven die in staat zijn nieuwe markten aan te boren. Daarnaast zijn de bedrijven in meer of mindere mate bezig met verduurzaming en concepten als ‘cradle to cradle’ en ‘local to local’. Daarvoor is het wel van belang dat de regio de juiste arbeidskrachten weet te vinden en talent weet te behouden. Veel mensen in het gebied, vooral veel hoger opgeleiden, werken in het zuiden van de provincie. Naast de Koninklijke Marine in Den Helder zijn de belangrijkste economische dragers de land- en tuinbouw, visserij, zorgsector en recreatie & toerisme.

De werkgelegenheid in de Kop staat (nog) niet onder druk. Wel wordt door de dalende beroeps-bevolking in de nabije toekomst een tekort aan werknemers verwacht. Op basis van de groei van het aantal banen en de vergrijzing (uitbreidings- en vervangingsvraag) heeft de Kop van Noord-Holland in de nabije toekomst behoefte aan een instroom van ongeveer 14.000 werknemers. Het is nog niet duidelijk wie deze vraag naar arbeid gaat opvullen. Reeds nu al vindt op grote schaal instroom plaats van de nieuwe EU-arbeidskrachten (werknemers uit Polen en andere voormalige Oostbloklanden). In het kader van het anticipeerbeleid wordt door de Stuurgroep Kop gewerkt aan oplossingsrichtingen.

Voorzieningen

Hoewel het voorzieningenniveau gemiddeld goed en verspreid is, neemt door de demografische ontwikkelingen en de gemeentelijke financiën die onder druk staan, het draagvlak voor bepaalde

[3] SEON, 2014

[4] Forensencijfers komen van de provincie Noord-Holland op basis van een bewerking van LISA, 31 december 2013

voorzieningen af. Dit geldt bijvoorbeeld voor sportvoorzieningen, bibliotheken en welzijnsinstellingen. Dat treft als eerste de kleine kernen. Nu nog is op het gebied van de detailhandel de leegstand in de Kop relatief laag, vergeleken met het landelijke beeld: 7% in 2012, terwijl de leegstand landelijk op ruim 10% lag (een uitzondering hierop is echter de leegstand in de binnenstad van Den Helder van 16%). De prognoses voor de detailhandel zijn somber door schaalvergroting en toenemende invloed van het internet, waardoor regionale afstemming en beleid nodig zijn om verdere leegstand te beperken.

Wonen
De kwaliteit van het wonen wordt steeds belangrijker voor de toekomst van dorpen. Groei vormt geen basis meer om voorzieningen en leefbaarheid in stand te houden. Immers, de leefbaarheid wordt niet primair bepaald door de aanwezigheid van voorzieningen en de kwantitatieve groei als basis voor die voorzieningen, maar veeleer wordt de aantrekkingskracht van dorpen bepaald door de kwaliteit van het wonen in die dorpen. Op basis van de kwaliteit van het wonen kunnen doelgroepen worden aangetrokken die het sociaal kapitaal van het dorp in stand houden en versterken. De sociale cohesie in dorpen vormt daarmee de basis voor de leefbaarheid. De woonfunctie, inclusief de kwaliteit van de woning, van de woonomgeving en de omgevingskwaliteit is daarmee de belangrijkste motor geworden voor ontwikkelingen van dorpen.

Zorg en welzijn
De steeds ouder wordende inwoner van het gebied zal in zijn woning blijven wonen. Dit zal enerzijds de eigen wens zijn en anderzijds het gevolg van het ingezette Rijksbeleid en de decentralisatie van zorgtaken naar de gemeenten (denk bijvoorbeeld aan de Wet Maatschappelijke Ondersteuning). Verzorgingshuizen verdwijnen en er komen meer taken bij de gemeenten te liggen. Veel aandacht zal uitgaan naar Healthy Ageing in combinatie met langer zelfstandig wonen. Het accent ligt hierbij op automatisering in de woning (domotica), het tegengaan van vereenzaming en een semiprofessioneel vangnet dat bestaat uit mantelzorgers, in hun rug gesteund door professionele zorgverleners. Het financieel en kwalitatief beheersbaar houden van de veroudering en het zelfstandig blijven wonen vormen een uitdaging voor de nabije toekomst in dit LEADER-gebied.

Economie
Agribusiness en visserij
In dit landelijk gebied is de land- en tuinbouw dominant en maakt onderdeel uit van Greenport Noord-Holland Noord. Het gebied wordt gekenmerkt door een grote diversiteit, met in het oog springend de grootschalige glastuinbouw, zaadveredelingsbedrijven, akkerbouwbedrijven en het grote areaal bollenteelt.

De visserij heeft met de havens van Oudeschild, Den Oever en Den Helder een stevige basis in de regio. Dit vinden we terug bij de grote en moderne visafslagen in Den Oever en Den Helder. Om de visserijsector ook voor de toekomst te behouden is een duurzame aanpak vereist. Niet alleen met betrekking van de vangst, maar ook wat betreft de uitrusting van de visserijvloot. Naast de duurzame aanpak zal gezocht moeten worden naar verbreding van de sector, zoals cross-overs met andere sectoren.

Vrijetijdseconomie
Een kenmerk van het gebied is de kleinschaligheid van het toeristisch aanbod. Uitzondering hierop vormt het eiland Texel dat jaarlijks door ruim een miljoen personen wordt bezocht. De kustlijn met zandstranden tussen Zijpe en Den Helder oefent een belangrijke aantrekkingskracht uit op het toerisme. Diverse initiatieven moeten ertoe leiden dat deze toeristen meer uitstapjes in de regio maken. We noemen hier als voorbeeld het themapark Tulpenland in Zijpe, de traditionele zomermarkten in Schagen, de ontwikkeling van de Waddenpoort bij Den Oever en de herontwikkeling van de Oude Rijkswerf Willemsoord en de Stelling Den Helder met zijn

(Napoleontische) forten in Den Helder. De laatste jaren is tevens een start gemaakt met het ontwikkelen van een toeristische infrastructuur. Dit varieert van de aanleg van wandel- en fietsroutes tot het bevaarbaar maken van de binnenwateren voor kleinere vaartuigen (sloepen).

Zorg en welzijn
Ouderen willen langer in hun eigen woning in de vertrouwde woonkern blijven wonen. De introductie van thuistechnologie vergroot de leefbaarheid voor ouderen. Ouderen zullen daarom meer om dit soort toepassingen vragen, waarbij communicatie ook een belangrijke rol speelt. De professionele verzorging van ouderen zal onder druk komen te staan. Maar ook bij mantelzorgers zal een plafond ontstaan van de door hen geleverde diensten. De uitdaging waar de kleinere kernen voor komen te staan is oplossingen te vinden die bijdragen aan het welzijn van de ouderen.

Circulaire economie
In de circulaire economie worden producten en materialen hergebruikt en behouden grondstoffen hun waarde. Dat brengt veel kansen voor ondernemers: meer ketensamenwerking, innovatie, minder grondstoffenverbruik en minder afval. In de circulaire economie gaat het niet alleen om technische innovatie. De uitdaging is vooral om processen anders te organiseren. Initiatieven hieronder vallen zijn biobased economy, cradle to cradle, people-profit-planet.

2.3. SWOT analyse Kop van Noord-Holland

Sterke punten	***Zwakke punten***
• Kwalitatief hoogwaardig landschap • Krachtig netwerk o.a. dankzij LEADER • Aantal sterke economische sectoren • Aanwezigheid kennisinstellingen • Ruimte voor ontwikkeling • Goede woonomgeving • Innovatiebereid ondernemersklimaat • Kwalitatief hoogwaardige streekeigen producten voor een regionale markt (tot en met de MRA)	• Perifere ligging (aan 3 zijden omsloten door water) • Slecht imago buiten de regio • Ontbreken van hoger onderwijsfaciliteiten • Achterblijvende oost-west infrastructuur • Uitgaande pendel is relatief hoog • Bovengemiddelde vergrijzing
Kansen	***Bedreigingen***
• Instroom van de 'nieuwe EU-arbeidskrachten' • Meer cross-overs tussen sectoren • Meer cross-overs tussen regio's, vooral met MRA • Ontwikkeling thuistechnologie voor ondersteuning in huis en voor communicatie • Anticipeerregio (zie ook §3.1) • Ruimte biedt kansen voor nieuwe ontwikkelingen en experimenten • Doorontwikkelen toeristisch product voor bezoekers van de regio, maar ook als aantrekkingskracht voor toeristen uit de MRA • Versterking van MKB door marktuitbreiding, innovatie en verduurzaming • Betere benutting van de aanwezigheid van de kennisinstellingen • Duurzaamheidagenda als voorloper • Kansen voor biobased economy en duurzame energie	• Ontgroening en hiermee samen de 'braindrain' • Grote druk op zorgvraag en professionals uit de zorg en mantelzorgers • Afname van de beroepsbevolking • Voorzieningenniveau en leefbaarheid op het platteland staat onder druk • Toenemende vraag naar arbeid

2.4. Krachtenveldanalyse

Wij hebben een krachtenveldanalyse gemaakt op basis van een aantal factoren die een rol spelen bij de totstandkoming, de voortgang en realisatie van het LOS. De aandacht gaat hierbij uit naar de betrokkenheid van de actoren bij een aantal onderwerpen. Deze betrokkenheid is immers de voedingsbodem van de 'Kopkracht' van ons regionale LEADER-programma. Er is een aantal potentiële hoofdactoren uit het LEADER-gebied benaderd om aanvullingen/opmerkingen te geven over deze krachtenveldanalyse. Omdat het aantal actoren soms oneindig groot kan zijn, hebben we ervoor gekozen de actoren te groeperen naar inhoudelijke inbreng. Ondanks dat de krachtenveldanalyse gebaseerd is op individuen, zijn de uitkomsten dus geaggregeerd naar groepen.

Krachtenveldanalyse van de regio							
I/E	**Actor**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
I	Inwoners/burgers/lokale verenigingen						
I	Ouderenorganisaties						
I	Ondernemers MKB						
I	Kennisinstellingen in Regio						
I	Organisaties uit de Vrijetijdseconomie						
I	Organisaties uit de Visserijsector						
E	Energy Board (o.a ECN)						
E	Greenport NHN (o.a Seed Valley)						
E	Holland Health						
I	Provincie						
I	Gemeenten						
I	Lokale Actiegroep (LAG)						
E	Metropoolregio Amsterdam						
E	Kennisinstellingen buiten regio						

1	Ontwikkeling van projecten
2	Financiering
3	Kennisleverancier
4	Cross-overs
5	Bredere implementatie projectresultaten
6	Kwalitatieve borging LOS 'Kopkracht'

	Positief - actief
	Neutraal - afwachtend

In de krachtenveldanalyse zijn zowel actoren uit de regio zelf opgenomen als actoren die gevestigd zijn buiten de regio, maar actief zijn in de regio. Deze actoren dragen op hun eigen wijze bij aan de krachtenveldanalyse.

Relaties met andere LEADER-gebieden

Het LEADER-gebied Kop van Noord-Holland ligt geografisch gezien geïsoleerd in het noordelijk deel van de provincie Noord-Holland. Aan drie zijden wordt het omgeven door water. Bovendien is het enige LEADER-gebied in de provincie Noord-Holland. De meest nabije LEADER-gebieden, Noordwest Friesland en Flevoland, liggen dan ook relatief ver weg. Samenwerking zal daarom vooral gestoeld zijn op informatie-uitwisseling en veel minder op samenwerking bij projectuitvoering. Op basis van de gekozen thema's (zie §3.1) ziet de LAG in het nieuwe LEADER-programma kansen om met andere LEADER-gebieden informatie uit te wisselen. Het spreekt voor zich dat dit vorm kan krijgen op het moment dat de nieuwe LEADER-strategieën voor de komende periode bekend zijn.

3. STRATEGIE

3.1. Strategie, thema's en algemene doelen

De Kop van Noord-Holland is een vitale regio met een gezond woon- en werkklimaat. De succesvolle LEADER-aanpak in de vorige periode waarin door de regio een breed palet aan vernieuwende projecten is aangedragen, heeft bijgedragen aan de versterking van de leefbaarheid in dit gebied. De gebiedsanalyse toont aan dat er voor het gebied voldoende kansen bestaan om zich verder te ontwikkelen. Er zijn ook minder positieve ontwikkelingen. Het vertrek van jongeren en de toenemende vergrijzing, vormen de aanleiding voor de Rijksoverheid om het gebied te benoemen tot anticipeerregio. De LAG beschouwt deze aanduiding in de SWOT-analyse als een kans: de toekomstige verschuivingen zijn duidelijk. Het is nu een kwestie om op een goede wijze in te spelen, te anticiperen, op deze veranderingen. Deze aanpak kan alleen succesvol zijn als de regio zich bewust is van deze ontwikkelingen en daarop zelf reageert met alternatieve, of liever, passende oplossingen. Diverse partijen uit de regio beschikken over een of enkele puzzelstukjes. Het is nu een kwestie om die andere partijen uit de regio te vinden met de aanvullende puzzelstukjes, om zo de regiopuzzel "De Kop in 2020" rond te krijgen.

Waar willen we naar toe: onze visie

We willen de vitaliteit van de regio versterken of tenminste op het huidige niveau behouden. In een vergrijzende regio moeten inwoners zich in hun woonomgeving 'thuis, gezond en veilig' blijven voelen. Bedrijfssectoren die nu reeds goed in de regio vertegenwoordigd zijn moeten de kans krijgen zich verder te ontwikkelen. Een uitwerking hiervan kan een regionale cross-over tussen sectoren zijn. Samenwerking met kennisinstellingen in en buiten de regio moet de braindrain door het vertrek van jongeren verminderen. Waar mogelijk moeten we samenwerking met andere regio's (MRA) benutten ter bevordering van de regionale economie (streekproducten, toerisme). De 'Kopkracht' van de regio profileert zich het best door initiatieven vanuit de regio zelf. Hierbij gaat ook aandacht uit naar publiek-private samenwerking, indien dit positief bijdraagt aan een bepaalde ontwikkeling.

Thema's

De huidige maatschappelijke situatie wordt gekenmerkt door transities op verschillende terreinen. Een transitie naar vergroening en verduurzaming van onze maatschappij inclusief bijbehorende nieuwe bedrijvigheid, een transitie naar een vergrijzende samenleving, waarbij leefstijl en de aanpak van de gezondheidszorg de aandacht vraagt, een transitie naar een vrijetijdseconomie die vraagt om een kwalitatief hoogwaardig en op de klant zelf afgestemd product (vraaggestuurd toerisme) en een transitie naar een digitale maatschappij waardoor een heel andere kijk ontstaat op traditionele gewoonten, gebruiken en processen. De regio Kop van Noord-Holland zal zich sterk moeten maken om op de juiste wijze in te spelen op de kansen die deze transities bieden. Het initiatief zal vanuit de regio zelf moeten komen. De LAG wil hierbij ook ruimte bieden aan meer robuuste projecten, waarbij sprake is van een sector overstijgende aanpak. Het centrale thema dat we willen oppakken uit de drie, door Nederland gekozen, indicatieve thema's is:

> Minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie wat moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden.

Wij willen de innovatiepotentie van de regio op een aantal onderdelen optimaal benutten. Op deze wijze dragen we bij aan de consistentie van de vitale regio Kop van Noord-Holland. Het centrale thema werken wij uit via de volgende subthema's:

Thema I ***Tijdig anticiperen op demografische veranderingen***[5]
Thema II ***Stimuleren van circulaire economie, biobased economy en duurzame energie***
Thema III ***Het uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur***

3.1.1. Tijdig anticiperen op demografische veranderingen

In de gebiedsanalyse is de kwestie van ontgroening en vergrijzing die het komend decennium een belangrijke rol gaat spelen in de Kop van Noord-Holland aan de orde geweest. Dit impliceert een verandering in de leeftijdsopbouw van de regio. De opgave is het woon- en leefmilieu in de kernen van de Kop aantrekkelijk te houden. Dit gaat verder dan het alleen in stand houden van het voorzieningenniveau. We zoeken naar vernieuwende betaalbare oplossingen die bijdragen aan de instandhouding van de vitale regio. Wij dagen de inwoners en (lokale) organisaties daarom uit om met ideeën te komen op het terrein van sociale innovatie.

Vergrijzing

De toepassing van geavanceerde thuistechnologie zorgt ervoor dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Een actieve (en veilige) inzet op sociale media kan vereenzaming tegengaan. Een goed georganiseerd netwerk van mantelzorgers en/of professionele zorgverlening is daarbij uiteraard essentieel. Thuistechnologie, gezondheid, een sociaal netwerk en (semi-)professionele ondersteuning zijn factoren die aansluiten bij de term 'Healthy Ageing'. Ouderen, mantelzorgers, zorgverleners, opleiders binnen het zorgdomein, woningbouwverenigingen en zorgbeleidsmedewerkers bij de gemeenten zullen uitgedaagd worden om met ideeën te komen om de Healty Ageing een belangrijke functie in de regio te geven. Het versterken van de samenwerking tussen alle actoren ligt voor de hand omdat de toepassing van deze ondersteuningsmiddelen ertoe bij zal dragen dat de zorg betaalbaar blijft. Organisaties die bijvoorbeeld een rol kunnen spelen zijn het samenwerkingsverband Holland Health en het reeds bestaande samenwerkingsverband in de regio "Lekker Leven Doe je Samen", dat bestaat uit ouderenorganisaties, regionale zorginstellingen, de regionale GGD en GGZ en de gemeenten uit de regio.
De recente decentralisatie van zorgtaken naar de gemeenten en de effectuering van de WMO geven publieke organisaties instrumenten in handen om op regionaal niveau, in samenwerking met belangenorganisaties, naar nieuwe oplossingen te zoeken. Er zullen nieuwe allianties tot stand komen in de zorg- en welzijnssector om de kwaliteit van leven voor grote groepen mensen in stand te kunnen houden. Aandacht gaat hierbij uit naar cross-over benaderingen. Zo zal bij het zoeken naar oplossingen voor de ondersteuningsbehoeften van de inwoners steeds vaker de nadruk gelegd kunnen worden bij de eigen kracht, het sociale netwerk van inwoners en de algemene voorzieningen. Deze problematiek speelt vooral op landelijk gebied. Ongetwijfeld zullen ook andere LEADER-regio's oplossingen voor deze kwestie zoeken. Samenwerking en afstemming tussen LEADER-regio's ligt daarom voor de hand. De toenemende vergrijzing schept ook nieuwe economische kansen voor de regio. Binnen de zorg- en welzijnssector zullen nieuwe kansen op de arbeidsmarkt ontstaan.

Ontgroening

Uit de analyse komt naar voren dat de ontgroening twee ontwikkelingen in gang zet. De jonge potentiële beroepsbevolking (20-39 jaar) neemt af en kennis verdwijnt uit de regio (braindrain). Het tekort aan arbeidskrachten kan deels worden opgevangen door inzet van nieuwe EU-werknemers en een gecontroleerde influx van migranten. Hier ligt ook een belangrijke opdracht voor het regionale MKB. Door een versterkte samenwerking van gemeenten, het regionale MKB en de diverse kennisinstellingen (binnen en buiten de regio) kan een win-win situatie ontstaan: kennis

[5] Dit thema sluit aan op "Krimp, nu of in de nabije toekomst". Als (door de overheid benoemde) anticipeerregio vermijden we liever het woord "krimp". De verandering in bevolkingssamenstelling in de Kop van Noord-Holland is een *fact of life*. Het is aan de regio zelf om hier een passend antwoord met de juiste maatregelen op te vinden. LEADER kan hierbij een cruciale rol spelen.

wordt ‘geïmporteerd’ in de regio en voor jongeren ontstaan er interessante hooggekwalificeerde werkplekken.

Thema I : Tijdig anticiperen op demografische veranderingen

Doel is het ontwikkelen van een regio:
- *Waar ouderen op een plezierige en veilige manier langer zelfstandig kunnen blijven wonen;*
- *Waar een robuuste woon-werk infrastructuur voor arbeidsmigranten wordt ontwikkeld;*
- *En waar jongeren worden uitgedaagd om langer in te blijven wonen en werken.*

Beoogde resultaten waar het LEADER-programma ‘Kopkracht’ aan bij zal dragen zijn:
- Ontwikkeling van een robuust samenwerkingsverband tussen gemeenten, zorginstellingen, woningbouwverenigingen en ondernemers samen met ouderenorganisaties, zelfstandig wonende ouderen en mantelzorgers;
- In 2020 zijn er 5 initiatieven gerealiseerd die een bijdrage leveren aan het tijdig anticiperen op demografische verandering, te denken valt aan:
    - Ontwikkeling en piloting van ‘zorg’-thuistechnologie netwerken waarin zelfstandig wonende ouderen participeren;
    - Ontwikkeling en piloting van (informatie over)thuistechnologie voor senioren gekoppeld aan nieuwe technologieën voor preventie en zorg;
    - Ontwikkeling, piloting en realisatie van een regio-breed gedragen plan van aanpak voor een gezonde woon-werk infrastructuur ten behoeve van arbeidsmigranten;
    - Ontwikkeling en realisatie van broedplaatsen voor ontwikkeling, inzet en implementatie van nieuwe technologieën in de regio, waarbij jongeren (19-30 jaar) uit de regio nauw bij betrokken zijn.

3.1.2. Circulaire economie, biobased economy en duurzame energie

Het tweede thema daagt ons uit om de transitie naar een andere, op duurzaamheid gebaseerde maatschappij te verkennen. We staan aan de vooravond van een omslag naar een duurzame samen-leving en zijn op weg naar een nieuwe inrichting van de economie, die, meer dan nu het geval is, rekening houdt met de omgeving. Deze nieuwe inrichting is gebaseerd op de circulaire economie. Niet langer staat de levenscyclus met de uiteindelijke verspilling van grondstoffen van een product centraal, maar het accent verschuift naar een economie die zich richt op hergebruik van materialen, het sluiten van kringlopen en het produceren van duurzame vormen van energie.
Een exponent hiervan is de biobased economy die de overgang van een economie die draait op fossiele grondstoffen naar een economie die draait op biomassa als grondstof stimuleert. In de Kop van Noord-Holland wordt hoog ingezet op verduurzaming en de biobased economy, zowel vanuit de overheid als het bedrijfsleven (bollenteelt en glastuinbouw, visserijsector en maritieme activiteiten, energiesector, maar ook de vrijetijdssector). Deze innovaties bestaan vaak uit afzonderlijke technologieën die sectoraal van aard zijn. Het ‘opliften’ van deze nieuwe technologieën tot sectoroverstijgend niveau, opent de mogelijkheid voor bredere toepassingen. Omdat deze initiatieven vaak ontstaan uit kleinschalige experimentele pilots, kan de LEADER-aanpak een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling en het doorontwikkelen naar een bredere toepassing.

Doordat initiatieven op het gebied van een duurzame economie vaak op lokaal schaalniveau worden ontwikkeld, sluit dit goed aan op het landelijk karakter van de Kop van Noord-Holland. Samenwerking

in de ontwikkelingscyclus is hierbij een pré. Door inzet van diverse kennisniveaus kan de nieuwe toepassing optimaal ontwikkeld worden. Een integrale aanpak ligt voor de hand, waarbij de lokale gemeenschap duurzame ontwikkelingen zelf oppakt en daarmee op lokaal schaalniveau de duurzaamheidgedachte zelf verkent en vorm geeft. Er ontstaan kansen voor de lokale bedrijvigheid. Er kunnen bijvoorbeeld per boerderij of per groep boerderijen kleine industriële installaties ontwikkeld worden, zoals er nu al veel biogasreactoren staan bij boerderijen. Dit geeft op zijn beurt weer nieuwe impulsen voor de ontwikkeling van het platteland.

Thema II: Stimuleren van circulaire economie, biobased economy en duurzame energie

Doel is om een basis te leggen voor de ontwikkeling naar een volledig duurzame regio met een gezonde en robuuste economie.

Beoogde resultaten waar het LEADER programma 'Kopkracht' aan bij zal dragen zijn:

- De ontwikkeling van een stevige kennisinfrastructuur met betrekking tot circulaire economie, biobased economy en duurzame energie waar top-down kennis en aanpakken worden gekoppeld aan lokale bottom-up initiatieven;
- In 2020 zijn er 5 initiatieven gerealiseerd die een bijdrage leveren aan de circulaire economie. Dit komt o.a. tot uiting door:
  - Experimenten met recycling en ketenontwikkeling.
  - Toepassing van afbreekbare of recyclebare producten in land- en tuinbouw.

3.1.3. Het uitbreiden en verbeteren van de (agro) toeristische infrastructuur

Toeristische infrastructuur

Een van de sterke regionale sectoren in de Kop van Noord-Holland is recreatie en toerisme. Ook voor de toekomst willen we dit blijven behouden. Voor het toerisme aan de Noordzeekust gaat de aandacht uit naar vernieuwende ideeën die een nieuwe dimensie aan het kusttoerisme geven. Meer landinwaarts is er de uitdaging om juist meer toeristen te trekken. De ontwikkeling van agro-toerisme (zie hieronder) kan hier een belangrijke rol spelen. De laatste jaren zijn wandel- en fietsroutenetwerken ontwikkeld. Ook kan gedacht worden aan een regionaal vaarroutenetwerk voor kleinere vaartuigen. Belangrijk is niet alleen de aanleg van de infrastructuur, maar ook het gebruik hiervan. Naast de toeristen die de Kop bezoeken, kan ook een nieuw publiek aangetrokken worden. De enorme groei van het toerisme in de MRA opent mogelijkheden om een deel hiervan recreatieve dagprogramma's in de Kop aan te bieden. Recreatief-toeristische projecten zijn bij uitstek geschikt om verbindingen en samenwerking tussen organisaties en personen tot stand te brengen en zodanig op het bovenlokale of regionale schaalniveau de gemeenschappelijke doelen te behartigen.

Agro-toeristische infrastructuur

GreenPort Noord-Holland Noord[6] is een van de meest veelzijdige agriregio's van Nederland. In Noord-Holland Noord zijn verschillende sterke sectoren aanwezig, zoals de akkerbouw, visserij, bollenteelt, dierhouderij, glastuinbouw, vollegrondsgroenteteelt en zaadveredeling. De GreenPort levert een structurele bijdrage aan de economie, de kennisinfrastructuur en de werkgelegenheid van de regio en aan een vitaal woon-leefklimaat in Noord-Holland Noord. In de loop der jaren heeft dit echter ook tot een keerzijde geleid. Er is een kloof tussen stad en platteland ontstaan die vervreemdingsprocessen in de hand werkt. Consumenten zijn onbekend met de herkomst van het

[6] Tot de GreenPort NHN behoren de regio's West-Friesland (Hoorn e.o.), Noord-Kennemerland (Alkmaar e.o.) en het Leader-gebied Kop van Noord-Holland.

voedsel. Producenten zijn de directe relatie met hun klanten verloren. Dit heeft ertoe geleid dat recent allerlei vraagstukken op het gebied van duurzaamheid, smaak, gezondheid en ethiek aan de orde komen. De verwarring nam verder toe met een aantal voedselfraudezaken. De roep naar meer transparante voedselketens onder consumenten wordt steeds luider. Op het gebied van voedsel dient de relatie stad-platteland te verbeteren. Dit biedt kansen voor het aangaan van een samenwerking tussen de landbouwgebieden in het noorden van de provincie en de stedelijke agglomeratie dat tot de MRA behoort. Een samenwerking die de 'clean and green tech' bij de landbouwproductie samenbrengt met 'awareness and food tech' bij de consument. Er ontstaat een verbinding tussen stad en platteland op thema's als bewustwording van verbouw van agrarische producten, logistiek, voeding & gezondheid, recreatie & toerisme, kennis & innovatie. Dit uit zich in een groeiende vraag naar streekproducten.

De agribusiness in de Kop van Noord-Holland wil haar productie transparanter maken. Niet alleen voor de regionale bevolking, maar ook voor de stedelijke bevolking uit de MRA. Het tulpenthemapark in Zijpe dat met ondersteuning van middelen uit de vorige LEADER-periode is ontwikkeld, toont de groeiende belangstelling van het publiek. Ook de recente organisatie van streekmarkten en streekproducten trekt het publiek aan. In deze LEADER-periode willen we zoeken naar andere ideeën om de kloof tussen voedselproductie en eindconsument te verminderen. We denken hierbij ook aan bovenregionale samenwerking, bijvoorbeeld tussen de Kop en de MRA.

Thema III: Het uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur

Doel is het verder versterken, ontsluiten en vastleggen van de agro-toeristische infrastructuur gericht op een duurzaam en jaarrond aanbod van agro-toeristische arrangementen gericht op inwoners van steden, toeristen en recreanten.

Beoogde resultaten waar het LEADER-programma 'Kopkracht' aan bij zal dragen zijn:

- Versterkte samenwerking binnen de agro-toeristische infrastructuur;
- Verder versterkt regionaal vaarroutenetwerk (voor kleinere vaartuigen);
- Versterkte infrastructuur van visplekken langs de kusten en in het binnengebieden;
- 3 innovatieve agro-toeristische producten/aanpakken/arrangementen;
- 10 projecten op het terrein van voedsel en toerisme.

3.2. Doelstellingen en uitkomsten in schema

VISIE

Een vitale, duurzame regio waar een groeiende groep ouderen zich 'thuis, gezond en veilig' voelt. Sterke bedrijfssectoren verder ontwikkelen in een groeiende circulaire economie. Door samenwerking met kennisinstellingen de braindrain door het vertrek van jongeren verminderen. Waar mogelijk samenwerking met andere regio's (MRA) uitnutten ter bevordering van de regionale economie (streekproducten, toerisme). De 'Kopkracht' van de regio profileert zich het best door initiatieven vanuit de regio zelf.

HOOFDTHEMA

MINDER VERSTEDELIJKTE REGIO'S MET ECONOMISCHE, ECOLOGISCHE EN SOCIALE INNOVATIEVE POTENTIE.

SUBTHEMA

- TIJDIG ANTICIPEREN OP DEMOGRAFISCHE VERANDERINGEN
- CIRCULAIRE ECONOMIE, BIOBASED ECONOMY EN DUURZAME ENERGIE
- HET UITBREIDEN EN VERBETEREN VAN DE (AGRO)TOERISTISCHE INFRASTRUCTUUR

OUTCOME

- Slimme oplossingen om de leefbaarheid te vergroten.
- Nieuwe allianties om de kwaliteit van leven in stand te houden.
- Nieuwe markten aanboren op het gebied van cultuur, recreatie en toerisme.
- Meer aandacht voor een gezonde levensstijl.

- In 2020 wordt er bewuster omgegaan met landschap, energie, voedsel en grondstoffen.
- In 2020 wordt er meer energie uit duurzame energiebronnen gehaald.
- Kennis opgedaan over circulaire economie en die kennis wordt gedeeld.

- Het toeristisch aanbod is verbeterd.
- Er zijn zichtbare verbindingen met de sectoren agri en zorg.
- Behoud werkgelegenheid.

OUTPUT

- 5 initiatieven m.b.t. anticiperen op demografische veranderingen, bijv:
- zorg'-thuistechnologie-netwerken
- Informatiepakket thuis-technologie senioren.
- Samenwerkingsverband nieuwe technologieën preventie en zorg.
- PvA voor gezonde woon-werk infrastructuur t.b.v. arbeidsmigranten.
- 3 kennisbroedplaatsen waarbij jongeren nauw betrokken zijn.

- 5 initiatieven die bijdrage leveren aan de circulaire economie met o.a.:
- Experimenten met recyclingen ketenontwikkeling.
- Toepassing van afbreekbare of recyclebare producten in land- en tuinbouw.
- Versterkte infrastructuur agro-toerisme.

- Versterkte samenwerking binnen de agro-toeristische infrastructuur.
- Versterkt regionaal vaarroute-netwerk (voor kleine vaartuigen).
- Versterkt netwerk visplekken.
- 3 vernieuwende toeristische producten.
- 10 projecten op het terrein van voedsel en toerisme.

3.3. Beleidscontext

Bijdrage aan thematische doelstellingen POP3
De LOS Kop van Noord-Holland sluit aan op een aantal prioriteiten van het Europese landbouwfonds.

- Voor het bevorderen van sociale inclusie en armoedebestrijding wordt geanticipeerd op de prognoses van de demografische ontwikkelingen in het gebied. Een bevolkingsdaling lijkt onontkoombaar. De uitdaging ligt erin om creatieve oplossingen te bedenken die de regio voor de inwoners vitaal en leefbaar houdt. Wij zullen dit meten met de indicator 'behoud van werkgelegenheid', waarbij verschuivingen van werk tussen sectoren (b.v. meer zorgbanen en minder detailhandel) een logisch gevolg van de demografische ontwikkelingen lijkt.
- Met het thema circulaire economie sluiten we aan op het gebied van milieu, innovatie en klimaatverandering. We zetten in op (kleinschalige) experimentele en vernieuwende projecten op het gebied van energie, voedsel en grondstoffen. Opschaling vindt plaats door overdracht van kennis en ervaring.

De LOS is aanvullend op thematische doelstellingen van andere Europese fondsen zoals ESF, EFRO en EFMZV op het gebied van sociale inclusie en armoede, energie en duurzaamheid, visserij, werkgelegenheid en regionale economie.

De kracht van de regio is de aanwezigheid van een innovatief MKB, kennisinstellingen en de ruimte om te experimenteren.

Duurzaam Door
Het thema circulaire economie uit de LOS sluit goed aan op de doelstellingen van het Kennisprogramma Duurzaam Door. Beide items streven naar het bereik van een groene, duurzame economie. In het programma Duurzaam door ligt het accent op kennisontwikkeling en -verspreiding, op het vergroten van de betrokkenheid en bewustwording en het bevorderen van samenwerking. Ook in de LOS streven we dit na bij circulaire economie, maar de LOS zet een stap verder door de implementatie van (kleinere) duurzame experimenten te faciliteren. Samenwerking tussen partijen is hierbij belangrijk, omdat hiermee het beste resultaat bereikt wordt.
Vanwege de overlap in thema's zal er inhoudelijk afstemming gezocht worden tussen de projectportfolio's van LEADER en Duurzaam Door. Hierdoor kan de groei naar een groene, duurzame economie in een stroomversnelling komen en kan kennisdeling gezamenlijk georganiseerd worden, evenals bewustwording op het gebied van natuur en landschap, circulaire economie en voedsel.

Provinciaal beleidskader
Provinciaal beleid voor de Kop, dat relevant is voor LEADER komt tot uiting in de volgende beleidsdocumenten:

Economische agenda 2012-2015
In de Economische Agenda wordt nadrukkelijk ingezet op het stimuleren van regionale economische samenwerking en op het creëren van ruimte voor economische activiteiten. Daarnaast wordt sterker regionaal gedifferentieerd dan voorheen, waarbij voor de Kop het accent op het versterken van de agribusiness als sterke en kansrijke economische sector wordt gelegd.

In alle gevallen wordt voor de economische ontwikkeling gewezen op het feit dat de samenwerking tussen arbeidsmarkt en onderwijs sterk verbeterd moet worden om het hoofd te kunnen bieden aan toekomstige ontwikkelingen, waaronder de 'ontgroening' in de Kop. Duurzaamheid is bij economische ontwikkeling een leidend principe, wat vooral blijkt uit de invulling van de thema's innovatie, werklocaties en toerisme.

De provincie zet voor Noord-Holland Noord in op behouden en versterken van de regionale sterke clusters. Wat betreft kenniseconomie en innovatie in Noord-Holland Noord zijn er vier actiepunten:

1. Er wordt gefocust op vijf regionale clusters die (inter)nationaal toegevoegde waarde bieden en waarbij economische groei door innovatie leidend is: 1) maritiem, marien en offshore, 2) medisch, 3) agribusiness, 4) duurzame energie en 5) vrijetijdseconomie.
2. De provincie zet haar eigen instrumenten op het gebied van ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer en milieu in voor het creëren van optimale voorwaarden voor ontwikkeling van de regionale clusters in Noord-Holland Noord.
3. De provincie is actief pleitbezorger en medefinancier van EU-subsidieinstrumenten in ter versterking van innovatie en samenwerking tussen Onderzoeksinstellingen, Onderwijs, Gemeenten en MKB.
4. De provincie werkt aan het verbinden van de regionale clusters in Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid en de topsectoren en werkt mee aan het specifiek maken van clusteroverstijgende vragen voor bijvoorbeeld arbeidsmarkt en onderwijs.

Kop op de Kaart

Centraal in het programma 'Kop op de Kaart' (2012-2014) staat de samenwerking op het regionale niveau en het economische domein door gemeenten en provincie. Het programma is opgenomen in de regionale samenwerking tussen gemeenten en provincie in de Kop van Noord-Holland die wordt uitgevoerd onder de naam ‘De Kop Werkt!’. Via het programma 'Kop op de Kaart' wordt door de provincie Noord-Holland procesgeld ter beschikking gesteld en gewerkt aan het realiseren van doelen. Hiertoe zijn zes kernactiviteiten benoemd:

1. Vinger aan de pols: monitoren voortgang uitvoering acties en zo nodig bijdragen aan versnelling en beschrijven 'stand van de kop' naar aanleiding van resultaten en ontwikkelingen in de kop.
2. Investeringsstrategie: bepalen welke publieke onderzoeks- en ontwikkelingsfondsen passend en mogelijk zijn bij de ambities en mogelijkheden voor dit gebied.
3. Programmamanagement 'ruimte voor vraag en vraag naar ruimte: ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en haalbaar maken.
4. Herontwikkelingsalternatieven Polder Waard Nieuwland en agrarische structuurversterking Wieringermeer: keus maken uit diverse te ontwikkelen scenario's waarin vormen van wonen, toeristisch-recreatieve mogelijkheden, natuur, gebiedsverkaveling, (al dan niet toestaan van) intensieve veehouderij in de Wieringermeer een rol spelen.
5. Vraaggestuurd bouwen, wonen en voorzieningen.
6. Ecologische plannen ontwikkelen en afronden.

Programma 'Groen in de Kop'

Bovenstaande kernactiviteit nummer 6 is uitgewerkt in het programma ‘Groen in de Kop’ en heeft als doel om de regio landschappelijk aantrekkelijker te maken ter versterking van de ecologie, maar ook de economie van de regio. De uitdaging is om het groen zo te ontwikkelen dat zij bijdraagt aan een 'renderend landschap'. Nadrukkelijk wordt in het programma gezocht naar samenwerking met private partijen die willen investeren.

Het programma bestaat uit zes opgaven, die specifiek zijn voor en aansluiten bij de identiteit van de verschillende deelgebieden. De opgaven zijn:

1. Waddenkust: ontwikkelen Noord-Hollands waddenprofiel.
2. Helderse Flanken: versterken en transformeren van robuuste randen van Den Helder.
3. Het Oog: inzetten op samenhang en versnellen uitvoering.
4. Duin en Dijk: versterken overgang van duin tot dijk.
5. Waterrijk: beter benutten en versterken waterstructuur.
6. Waddenpoort Den Oever: ontwikkelen van het recreatieve knooppunt Den Oever als de poort van de Kop en Waterrijk.

Provinciale sociale agenda 2012-2015
De Sociale Agenda van de provincie wordt gedomineerd door de decentralisatie van zorgtaken in het kader van de WMO. De provincie heeft daarbij de wettelijke taak om gemeenten te ondersteunen bij de uitvoering van de WMO. Dit vraagt om een regionale werkwijze: samenwerking tussen gemeenten en provincie in het opstellen van Regionale Sociale Agenda's. Deze kerntaken vormen mede het uitgangspunt bij de keuze voor de provinciale thema's binnen de Provinciale Sociale Agenda, zijnde:

- WMO
- Wonen, zorg en voorzieningen
- Vitaal platteland

Woonvisie 'Goed wonen in Noord-Holland 2010-2020' en het Regionaal Actieprogramma Kop van Noord-Holland
In 2010 is de woonvisie vastgesteld, die als centraal doel heeft dat er in 2020 voldoende woningen met een passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu zijn. De woningbouwprogrammering heeft in een regionaal samenwerkingsverband en afstemming plaatsgevonden, waardoor effectief ingespeeld kon worden op actuele ontwikkelingen: demografische ontwikkelingen (vergrijzing, ontgroening, trek naar de stad vanuit de omliggende gebieden) en de economische crises. Dit heeft in 2012 geleid tot de vaststelling van het Regionaal Actie Programma (RAP) Kop van Noord-Holland. De inhoudelijke afspraken in het RAP zijn afgeleid van de speerpunten uit de woonvisie:

- Verbeteren van de afstemming tussen vraag en aanbod voor alle consumenten en specifiek voor de doelgroepen die minder kansen hebben op het vinden van geschikte woningen.
- Verbeteren van de mate waarin voorzieningen in de woonomgeving aansluiten bij de vraag van de bewoners.
- Verbeteren van de duurzaamheid van het woningaanbod en de woonomgeving.

Gemeentelijk beleidskader
De gemeenten in de Kop van Noord-Holland werken met de provincie samen aan ruimtelijk-economische structuurversterking in het programma 'De Kop Werkt!'. Centraal doel van de regionale samenwerking is het creëren van een optimaal klimaat voor bedrijven om zich te ontplooien. Het accent ligt op ruimtelijke ordening, bereikbaarheid en leefbaarheid; de drie terreinen waarop gemeenten en provincie met name verantwoordelijkheid dragen. Grote ruimtelijk-economische ontwikkelingen zijn aan de rode. Tegelijkertijd wijst de demografische ontwikkeling op ontgroening, vergrijzing en daling van de (beroeps)bevolking. Als gevolg van deze verwachtingen heeft de rijksoverheid de Kop van Noord-Holland betiteld als anticipeerregio.

Kansrijke clusters
De inzet van de samenwerking is gericht op het versterken van de terreinen waarop Noord-Holland Noord een sterke positie vervult. De focus ligt op vijf kansrijke economische clusters, die gekoppeld zijn aan een board:

1. Agribusiness (Greenport NHN)
2. Marien, maritiem & offshore
3. Energie (Energy Board)
4. Medisch (Holland Health)
5. Vrijetijdseconomie

4. ACTIVITEITENPLAN

Organisatorisch/strategisch

Wat	Verantwoordelijke
Bestuur en organisatie	
Selectie LEADER-gebied en installatie nieuwe LAG	Provincie NH
Training strategie en werkwijze LAG leden	LEADER- coördinator [7]i.s.m. Netwerk Platteland
Verslaglegging van LAG-vergaderingen	LEADER- coördinator
Kennisvergaring door bijvoorbeeld deelname conferenties en bijeenkomsten	LAG
Volgen van projecten in uitvoering (en terugkoppeling in LAG-vergadering)	LAG i.s.m. LEADER-coördinator
Communicatie	
Communicatie: informeren van bedrijven, organisaties en overheden in de regio over strategie, doelen, mogelijkheden en resultaten	Communicatieadviseur
Initiatiefnemers vertellen hun verhaal: bijeenkomsten, website, persberichten, sociale media, nieuwsbrief	Communicatieadviseur
Verstrekken informatie over LEADER-strategie, beoogde doelen en mogelijkheden d.m.v. bijeenkomsten (algemene openbare bijeenkomsten en specifieke thematische bijeenkomsten), website, persberichten, social media, nieuwsbrieven, flyers. Tijdens deze bijeenkomsten worden burgers en lokale organisaties nadrukkelijk uitgenodigd nieuwe projectideeën te ontwikkelen	Communicatieadviseur / LEADER- coördinator
Administratie	
Monitoren van inhoudelijke voortgang en opstellen jaarrapportages	LEADER- coördinator
Projectadministratie	LEADER- coördinator
Opstellen en handhaven reglement	LAG
Uitvoeren tussen- en eindevaluatie en eindrapportage	LEADER- coördinator LAG

Activiteiten thema-gewijs

Wat	Verantwoordelijke
Bottom-up (geldt voor alle thema's)	
Voorlichtingsbijeenkomsten over de LEADER aanpak, en de Lokale Ontwikkelingsstrategie	LAG i.s.m. gebeidscoördiantor en communicatieadviseur
Voorleggen van nieuwe projectideeën aan leden LAG	Lokale bevolking/organisaties
Waar mogelijk relaties leggen tussen lokale groepen op basis van idee	LEADER- coördinator
Nieuwe samenwerkingsverbanden stellen projectaanvragen op	Samenwerkingsverband (m.m.v. LEADER-coördinator en/of LAG-lid)
Tijdens uitvoering leggen projectleiders via LAG contacten met elkaar, o.a. bijvoorbeeld via de netwerkbijeenkomsten door LAG georganiseerd	LAG
Ontstaan nieuwe samenwerkingsverbanden binnen de regio Kop van Noord-Holland en eventueel andere regio's vinden	Projectuitvoerder
Nieuwe initiatieven vanuit de regio zien het daglicht	Lokale bevolking/ ondernemers/organisaties
Prioriteit 1: Circulaire economie/biobased economy/duurzaamheid	
Organiseren bijeenkomst met stakeholders (binnen en buiten regio) op dit thema	LAG
Ideeëncarrousel en gesprekken met initiatiefnemers	LEADER- coördinator
Uitnodigen tot indienen aanvragen op basis ideeënvorming (tenderprincipe)	LAG
Beoordelen ingediende projecten	LAG / RVO.nl (namens Provincie)

[7] De LEADER-coördinator is ook bekend als Gebiedscoördinator

Wat	Verantwoordelijke
Prioriteit 2: Demografie en (agro) toerisme	
Algemene voorlichtingsbijeenkomst voor de hele regio waarbij wordt ingezoomd op de analyse van beide thema's	LEADER- coördinator
In werkgroep schetsen van oplossingsrichtingen	LEADER- coördinator LAG
Uitnodigen tot indienen aanvragen op basis ideeënvorming (tenderprincipe)	LAG
Beoordelen ingediende projecten	LAG / RVO.nl (namens Provincie)

Bottom-up benadering: 10 KopKracht hoofdkernen

Het Leaderprogramma Kopkracht wordt uitgevoerd in 10 kernen:

Kerncijfers LEADER-gebied (bron: provincie NH en gemeente Den Helder, 2015)			
Gemeente	**KopKracht hoofdkernen**	**Inwoners**	**Kleine kernen / wijken / buurtschappen**
Gemeente Schagen	01. Harenkarspel 02. Schagen 03. Zijpe	16.100 18.600 11.400	Schagen kent 25 kleine kernen die weer onderdeel vormen van de 3 hoofdkernen binnen de gemeente. Zie voor een overzicht: De 25 kernen van Schagen
Gemeente Texel	04. Texel	13.600	Texel kent 10 kleine kernen: De Koog, Den Burg, Oosterend, Oudeschild, Den Hoorn, buurtschap Oost, Midden- en Zuid Eierland, De Cocksdorp, 't Horntje en De Waal.
Gemeente Holland Kroon	05. Anna Paulowna 06. Niedorp 07. Wieringen 08. Wieringermeer	11.900 12.100 8.500 14.800	De gemeente Hollands Kroon kent 22 kleine kernen Anna Paulowna, Breezand, Wieringerwaard, Van Ewijcksluis, Nieuwesluis, Winkel, 't Veld, Nieuwe Niedorp, Kolhorn, Barsingerhorn, Oude Niedorp, Lutjewinkel, Zijdewind, Haringhuizen, Hippolytushoef, Den Oever, Oosterland, Westerland, Slootdorp, Wieringerwerf, Middenmeer en Kreileroord
Gemeente Den Helder	09: Den Helder Wijk 3, 6, 7 10: Julianadorp	 4.900 13.100	Het LEADER-gebied voor wat betreft Den Helder omvat de wijken Nieuw Den Helder West(3), Koegras(6) en Duinzoom(7) en de subkern Julianadorp
		125.000	

De LAG zal, in het geval daar behoefte aan is in een kern een bijeenkomst organiseren met als doel om alle relevante ideeën, voorstellen en plannen te inventariseren binnen de kern. Zo'n bijeenkomst kan dan leiden tot een werkgroep om deze inventarisatie om te zetten naar LEADER-aanvragen, waarbij zij kunnen worden ondersteund door de LAG en de LEADER-coördinator. De werkgroep vervult dan een aanjagersrol. Uiteraard is er ook ruimte voor initiatief buiten deze lokale werkgroepenstructuur.

5. ORGANISATIE

5.1. Positie, taken en bevoegdheden LAG

Binnen LEADER vormt de Lokale Actiegroep (LAG) het centrale orgaan die verantwoordelijk is voor de implementatie en uitvoering van deze Ontwikkelingsstrategie.

De taken en verantwoordelijkheden van de LAG zijn:

- Opstellen van de Ontwikkelingsstrategie en de coördinatie van de uitvoering ervan.
- Stimuleren, genereren en faciliteren van initiatieven die bijdragen aan de thema's uit de Ontwikkelingsstrategie.
- Beoordelen van subsidieaanvragen op basis van de selectiecriteria en de voorwaarden voor het indienen en beoordelen van projecten.
- Begeleiden van de financiële afwikkeling van de aanvragen.
- Maximaal benutten van beschikbare budgetten en het generen van zo hoog mogelijk bijdrage uit de private sector daarbij.
- Doorgeleiding van en advisering over projecten richting Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Noord-Holland. De LAG handelt in de hoedanigheid van Adviescommissie van Gedeputeerde Staten. Dit houdt in dat de LAG projecten met een zwaarwegend advies aan GS voorlegt, die in principe altijd door GS worden overgenomen en alleen op formele gronden kunnen worden geweigerd, wanneer zwaarwegende belangen zich tegen het projectvoorstellen verzetten.
- Afstemming met ander gebiedsgericht beleid in het gebied.
- Evalueren van de ontwikkelingsstrategie.
- Jaarlijks opstellen van een voortgangsrapportage (Jaarplan).
- Actieve deelname in de landelijke en EU-LEADER netwerken.
- Organisatie van communicatieactiviteiten over LEADER.
- Initiëren en identificeren van projecten.
- Verbindingen leggen tussen projecten, initiatiefnemers met elkaar in contact brengen.
- Begeleiden van initiatiefnemers van idee naar project.
- Verslagleggen van LAG-vergaderingen.
- Volgen van projecten in uitvoering.

De LAG is een netwerkorganisatie. Grote actoren in de regio op het gebied van landbouw, landschap, energie, toerisme, zorg, etc. maken deel uit van het netwerk of er wordt in de programmaperiode samenwerking mee gezocht. Een netwerkorganisatie behoeft geen juridische rechtsvorm. Wanneer een project een rechtsvorm nodig heeft, wordt dat door de samenwerkende partners geregeld.

De LAG wordt in al haar taken en verantwoordelijkheden ondersteund door de LEADER-coördinator.

5.2. Profiel en samenstelling LAG

De LAG bestaat uit een groep personen die een representatieve afspiegeling van de regio vormt, minimaal 51% is afkomstig uit de private sector. Bij de werving en selectie van de personen voor de LAG is gestreefd naar een evenwichtige samenstelling, zowel qua sectorale achtergrond/netwerk als geografische herkomst. Zittende leden (uit de vorige LEADER-periode) konden opnieuw een plaats krijgen in de LAG, nieuwe leden werden actief geworven op grond van de gekozen thematiek in deze Ontwikkelingsstrategie en de volgende profielschets:

- Brede belangstelling voor plattelandsontwikkeling en visie op de sociaaleconomische ontwikkeling in de Kop van Noord-Holland.
- Enthousiasme voor de LEADER-aanpak.
- Kunnen en willen functioneren zonder last of ruggespraak.

- Relevante deskundigheid op één van de terreinen die als speerpunt in deze Ontwikkelingsstrategie zijn gekozen.
- Aantoonbare deelname aan het proces van netwerkvorming, projectontwikkeling en initiëren van ideeën rondom de gekozen thema's.
- Bereid en in staat tot het initiëren en/of aanjagen van projecten.
- Met een uitgebreid en relevant netwerk in het gebied.
- Bereidheid tot 'extra' activiteiten (naast de reguliere vergaderingen) zoals workshops, overleg met initiatiefnemers, het bijwonen van officiële openingen van LEADER-projecten.

Het publieke deel van de LAG wordt gevormd door een representatieve afvaardiging van de vier betrokken gemeenten. De LAG wordt voorgezeten door een uit haar midden gekozen lid en ondersteund door de LEADER-coördinator, die verantwoordelijk is voor het secretariaat van de LAG en de "linking pin" met de projectaanvrager is.
De LAG bestaat (bij haar instelling) uit 18 leden; een mix van 11 nieuwe leden en 7 leden vanuit de LAG van de vorige LEADER-periode. De leden beschikken over de competenties uit bovenstaande profielschets en zijn deskundig op één of meerdere subthema's. De leden werken op persoonlijke titel met eigen netwerken.
Ieder lid kan in het geval hij/zij niet op een LAG-vergadering/-bijeenkomst aanwezig kan zijn zelf een vervanger aanwijzen voor de betreffende bijeenkomst.

Het secretariaat van de LAG, oftewel het projectbureau LEADER, berust bij Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord te Alkmaar. Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord levert ook de secretaris van de LAG, de zogeheten LEADER-coördinator.
De LAG bepaalt is zelf verantwoordelijk voor haar samenstelling. Over eventuele vervanging of toelating van leden wordt met een meerderheid van de (aanwezige) stemmen in een LAG-vergadering besloten. Hierbij zullen de bestaande criteria in acht worden genomen (competenties, deskundigheid, leeftijd, geslacht en achtergrond).

De samenstelling van de LAG staat gepubliceerd op de website: www.leaderkvnh.nl

Naast de leden van de LAG zullen adviseurs (vanuit de gemeenten en provincie) en de gebiedscoördinator deelnemen aan de LAG-vergaderingen. De adviseurs en coördinator zijn niet stemgerechtigd. Adviseurs van de gemeenten kunnen bij afwezigheid van de wethouders worden gemandateerd om te stemmen.

Rol van de provincie in de LAG
De provincie is (vooralsnog) geen lid van de LAG. Voor de provincie is die rol lastig te verenigen met de rol van subsidieverlener. De provincie/RVO.nl verleent vanuit haar rol als regeling-eigenaar POP3 uiteraard wel ondersteuning; inclusief de voorbereiding en het bijwonen van alle LAG-vergaderingen en -bijeenkomsten.

Deskundigheid van de LAG
De LAG werkt uiterst deskundig op basis van onder andere de strategie en de selectiecriteria. Ten opzichte van de vorige periode is de LAG versterkt op de gebieden circulaire economie en sociale innovaties. Indien gaandeweg blijkt dat bepaalde kennis ontbreekt, moet de LAG niet schromen nieuwe leden aan te trekken, De samenwerking met kennisplatformen en andere Pg's zullen met intentieverklaringen worden versterkt.

De LAG is voornemens om de doelstellingen zoals verwoord in deze Lokale Ontwikkelingsstrategie zelf actief ter hand te nemen en te operationaliseren. Door middel van een intentieverklaring (zie bijlage 2) wordt dit bekrachtigd. Het kan daarom nuttig zijn om te werken aan professionalisering van het werk van de LAG door scholing van nieuwe of huidige LAG-leden via informatieve workshops en scholingstrajecten.

5.3. Organisatie van de uitvoering

Innovaties komen van onderop tot stand en de LAG of het regionaal netwerk vervult een belangrijke rol om deze innovaties tot wasdom te laten komen. Dit komt tot uiting in de voorgestelde aanpak. In aanloop op de uitvoering van dit programma hebben we – gebruikmakend van deze Ontwikkelings-strategie – organisaties en personen betrokken in en verbonden aan de LEADER-aanpak en de LAG. Verbindingen zijn gelegd met de betrokken gemeenten, met de trekkers van de zogenoemde 'boards' en met vele stakeholders in de regio. Daarmee is aansluiting gezocht en gevonden met de beleidsagenda's en kennis van betrokkenen en is een betrokken en integraal streeknetwerk tot stand gekomen.

Deze voorbereiding is van cruciaal belang om het programma te laten slagen en zet zich door naar de werkwijze die we voorstaan. Niet een statische vergadercyclus, maar een dynamische werkwijze, gekenmerkt door brainstormbijeenkomsten als opmaat voor het signaleren en ontwikkelen van innovaties en innovatieve projecten. De LAG speelt hier de rol van initiator en verbinder.
Samen met deskundigen op de verschillende terreinen verkennen en initiëren van innovaties, maar ook samen met initiatiefnemers projectideeën verder ontwikkelen, verdiepen en/of verbinden met experts.

Bij de uitvoering proberen we als LAG méér te doen dan alleen het beoordelen van LEADER-aanvragen. De LAG zal kijken of het project past binnen de visie van de regio, of het past binnen de selectiecriteria van LEADER en of er andere financieringsbronnen te vinden zijn. We zullen actief op zoek gaan naar andere publieke (bijvoorbeeld andere EU-fondsen) en private financieringsbronnen. We gaan de contacten met andere financierende partijen versterken en zo mogelijk afspraken maken voor samenwerking. Op die manier kunnen we veel meer realiseren.

De ontwikkeling van idee of initiatief naar een concreet en geformaliseerd projectvoorstel doorloopt een aantal fasen:

- Uitwerking van het idee in een projectplan;
- Beoordeling van de kansrijkheid van het idee én eventueel opschalen, verbreden, koppelen met andere initiatieven etc.;
- Uitwerking tot een ontwerpaanvraag;
- Zwaarwegend advies aan de provincie (GS);
- Formele indiening van de aanvraag bij de provincie (d.m.v. het loket van RVO.nl);
- Taken RVO.nl: o.a. toetsing van het project in de meer technische zin en EU-wet- en regelgeving en subsidietechnische voorwaarden
- RVO.nl geeft namens GS de beschikking af;
- LEADER-coördinator treedt in contact met projectaanvrager over uitvoeringstraject en monitort de voortgang.

In het hele traject kan de LEADER-coördinator helpen bij het stipt volgen van de benodigde procedure, het formuleren van de inhoud, het binden van logische partners voor de uitvoering en bij het zoeken naar financiering. De werving en selectie van projecten is een belangrijk onderdeel van de uitvoering van de Ontwikkelingsstrategie. Op basis van ervaringen uit de vorige LEADER-periode zullen we in de nieuwe planperiode een aantal veranderingen doorvoeren om de efficiëntie, de transparantie en de slagkracht te verbeteren of te versterken.

Dit zijn:

1. Indiening van projecten zal via een tenderprocedure verlopen. De LAG bepaalt de data en frequentie en maakt deze bekend. De regeling staat uiteraard open voor de voorstellen vanuit de regionale samenwerkingsverbanden, werk- en/of actiegroepen maar andere voorstellen die buiten deze structuren worden ingediend worden niet uitgesloten.
2. De vergaderstructuur en inhoud zal op de hoeveelheid projecten worden aangepast en wel als volgt: De LAG belegt maximaal 6 vergaderingen per jaar (de tenders volgend) waarbij de inhoud van de vergaderingen als volgt is:
    a. Een brainstormbijeenkomst, waarin projectideeën, thema's en netwerken worden verkend.
    b. Een 'peilingsvergadering' waarin de verzamelde projectideeën worden getoetst op de LEADER-selectiecriteria. Projectideeën worden ingediend volgens een door de LAG ontwikkeld format, waarna ze worden besproken en van commentaar voorzien.
    c. Een besluitvormingsvergadering, waarin de definitief ingediende projectvoorstellen worden beoordeeld met behulp van het toetsingskader en zo nodig geprioriteerd.

De voordelen van dit model zijn:

- Transparante structuur;
- Duidelijk planning en ritme van projectontwikkeling en uitvoering;
- Inzet van deskundigheid op juiste plek en moment;
- Structuur zorgt voor mogelijkheid om projecten te prioriteren, gebruikmakend van het toetsingskader.

De werkwijze bij de projectverwerving en projectontwikkeling is veelal maatwerk. Er kan zowel sprake zijn van lokale/regionale initiatiefnemers als van speerpunten/actiepunten waarvoor door de LAG trekkers worden gezocht. De LAG en de gebiedscoördinator vervullen hierbij als 'front-office' een actieve rol in en bemiddelen en helpen initiatiefnemers.

Uitvoering van de LOS vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de LAG. Zij doet dit in nauwe samenwerking met de provincie als opdrachtgever en RVO.nl als betaalorgaan.

De LAG wordt ondersteund door de LEADER-coördinator. De LEADER-coördinator is verantwoordelijk voor de administratie en proceskosten. De LEADER-coördinator zal worden ondersteund door de communicatieadviseur en de financiële administratie van Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord. Het beheer van het programma wordt in nauw overleg met de provincie, en in samenhang met het beheer van de rest van het Plattelandsontwikkelingsprogramma door RVO.nl uitgevoerd.

Contactadres LAG:
LEADER Kop van Noord Holland
p/a Bergerweg 200
1817 MN ALKMAAR

Rol Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)

RVO.nl is aangewezen als landelijk betaalorgaan voor het POP3-programma en daarmee ook voor LEADER. RVO.nl voert in dat kader de volgende taken uit:

- Een subsidietechnische check op subsidieaanvragen.
- Namens de provincie beschikkingen afgeven.
- Betaling van subsidie aan subsidieontvangers. Dat geldt niet alleen voor de bijdrage van de EU, maar ook voor de bijdragen van de Nationale overheden (provincie, gemeenten). RVO.nl declareert de bijdragen vervolgens weer bij de financierende overheden.
- Verzamelt alle relevante gegevens die nodig zijn om naar de relevante partijen te kunnen rapporteren en signaleert daarbij mogelijke knelpunten in de voortgang.

- Levert, conform te maken afspraken, gegevens ten behoeve van de rapportages van de LAG aan de provincie. De LAG baseert zich bij rapportages op deze systematiek om dubbel werk te voorkomen.
- Voert de voorgeschreven controles uit waarmee zij als betaalorgaan kan garanderen dat de subsidie rechtmatig wordt toegekend. Over de exacte werkverdeling bij deze controles maken de provincie en RVO.nl nadere afspraken.

Communicatie en PR

1. Ten aanzien van de Lokale Ontwikkelingsstrategie

De LAG is verantwoordelijk voor promotie en publiciteit van de uitvoering van de LOS:

- Uitdragen van de LOS in de regio (bijvoorbeeld door seminars, voorlichtingsbijeenkomsten, promotiemateriaal, video/internet).
- Informeren over de openstelling en vergaderdata van de LAG.
- Informeren potentiële begunstigde/geïnteresseerden over voortgang LOS via jaarverslagen, tussentijdse resultaten en evaluatie van projecten.
- Toezien op correcte toepassing door projectaanvragers van regelgeving rond promotie en publiciteit.

2. Ten aanzien van projecten

Projectaanvragers moeten bij uitvoering van projecten voldoen aan de Europese richtlijn voor promotie en publiciteit en hebben de volgende verplichtingen:

- Het voldoen aan de publiciteitsvoorschriften van de EU.
- Het plaatsen van borden bij openbare werken.
- Het plaatsen van een gedenkplaat bij openbare voorzieningen.
- Aangeven dat de EU medefinancier is in geval het communicatiemiddelen betreft gericht op externe contacten (werving afnemers, pers, e.d.).
- Het verstrekken van inhoudelijke informatie over het project ten behoeve van communicatieactiviteiten van het LEADER-projectbureau.

Bij subsidieverstrekking worden de initiatiefnemers hierover geïnformeerd.

Bovenstaande eisen worden vertaald in de volgende communicatie- en PR-activiteiten:

- Het informeren en communiceren over de LOS naar de desbetreffende doelgroepen: wat houdt het plan in, voor wie is het bedoeld, wat zijn mogelijke projecten, wat is de werkwijze voor projectontwikkeling, wat zijn de criteria, welke voorbeeldprojecten zijn er?
- Het bevorderen van uitwisseling tussen verschillende actoren uit de verschillende sectoren en deelgebieden.
- Het verwerven van naamsbekendheid en bekendheid met de inhoud van de LOS bij met name nieuwe doelgroepen en gebieden.
- Het vergroten van kennis over de specifieke mogelijkheden in de LOS, bijvoorbeeld de mogelijkheid om samen te werken met partijen in andere LEADER-gebieden.
- Het faciliteren en adviseren van projectaanvragers en -uitvoerders met betrekking tot promotie en publiciteit.
- Het naleven van de Europese publiciteitsrichtlijnen en de controle op de uitvoering van de publiciteitsrichtlijnen met betrekking tot projecten (projectcommunicatie).

Daarnaast kunnen de volgende activiteiten door de LAG worden uitgevoerd:

- *Website*
  Via de website www.leaderkvnh.nl is informatie te vinden over LEADER 'Kop van Noord-Holland'. Deze site wordt geüpdatet en aangepast. Hierin kunnen bijeenkomsten en actuele zaken worden opgenomen. Ook via de website van het LEADER-netwerk is informatie over projecten in alle Nederlandse LEADER-gebieden beschikbaar (www.netwerkplatteland.nl).
- *Nieuwsbrief*
  Net als de afgelopen periode wordt eenmaal per kwartaal een digitale nieuwsbrief gemaakt om de verschillende doelgroepen te informeren over actuele zaken en de stand van zaken van de uitvoering van de Ontwikkelingsstrategie. Artikelen over projecten en relevante achtergrondinformatie over het programma zijn interessante nieuwsrubrieken.
- *Persactiviteiten*
  Om de LOS in de publiciteit te brengen, zal een actief persbeleid gevoerd worden door de LAG. De lokale media zijn daarbij de belangrijkste doelgroepen. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van media van bestaande partijen.
- *Jaarverslag*
  Een goed geschreven, kort en bondig jaarverslag is een goed middel om relaties jaarlijks op een toegankelijke manier te informeren over de voortgang van projecten. Het jaarverslag kan de vorm krijgen van een extra editie van de nieuwsbrief.
- *Thema-avonden en een doelgroepgerichte aanpak*
  Als dat opportuun is worden informatiebijeenkomsten georganiseerd rond kernthema's door (een delegatie van) de LAG, gericht op specifieke doelgroepen, ter bevordering van een innovatieve en integrale projectontwikkeling.
- *Resultaten presenteren*
  Een presentatie van aanpak en projectresultaten kan op verschillende plaatsen in het gebied gedurende een bepaalde periode worden getoond om de betrokkenheid en de herkenbaarheid van de LOS te vergroten. Hiermee worden tevens Europese publiciteitsrichtlijnen bediend.

6. FINANCIERING

6.1. Begroting

Submaatregel	Thema	€
1. Voorbereidingskosten		40.000
2. Uitvoeringsbudget	Thema I Sociale innovatie	2.000.000
	Thema II Circulaire economie	2.000.000
	Thema III Toeristische infrastructuur	2.045.000
3. Lopende kosten (NB: max. 25% van publiek)		415.000
Totaalkosten KopKracht NHH		**6.500.000**

	Schatting uitnutting		**0,6%**	**0,5%**	**2,3%**	**43,2%**	**34,0%**	**19,3%**	**100%**
	LEADER KopKracht NHN	Budget	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
1	Voorbereidingskosten	40.000	40.000						40.000
2-I	Sociale innovatie	2.000.000				900.000	700.000	400.000	2.000.000
2-II	Circulaire economie	2.000.000				900.000	700.000	400.000	2.000.000
2-III	Toerisme	2.045.000			100.000	900.000	700.000	345.000	2.045.000
3	Lopende kosten	415.000		35.000	50.000	110.000	110.000	110.000	415.000
	Totaal uitnutting	*6.500.000*	*40.000*	*35.000*	*150.000*	*2.810.000*	*2.210.000*	*1.255.000*	6.500.000
	Aantal projecten				*1*	*9*	*7*	*4*	*21*
	Netto projectenbudget	*6.045.000*			*100.000*	*2.700.000*	*2.100.000*	*1.145.000*	*6.045.000*
	Gemiddelde per project	*287.857*			*100.000*	*300.000*	*300.000*	*286.250*	*287.857*

Bovenstaande gegevens zijn ten tijde van de herziening van de LOS in maart 2018 aangepast aan de actuele situatie omtrent de voortgang).

6.2. Dekkingsplan

In de financieringsopzet van deze LOS is uitgegaan van verschillende financieringsbronnen. Vanuit de EU is dat uit het Europees Fonds voor Landbouw en Plattelandsontwikkeling (ELFPO), gekoppeld aan het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). De gevraagde bijdrage aan de EU is € 1.870.000 over de gehele planperiode. Deze gelden uit het ELFPO worden ingezet als structurele financiering van het LEADER-programma. Dit moet voor eenzelfde bedrag worden voorzien van nationale cofinanciering. Vanuit de gezamenlijke gemeenten is hiervoor structureel een bijdrage toegezegd van €127.500 per jaar, in totaal € 765.000. Daarnaast hebben de gemeenten gezamenlijk de voorbereidingskosten gedragen vanuit het restantbudget uit de vorige periode.
Naast de gemeentelijke bijdrage is er een provinciale bijdrage van €1.105.000 (voor de gehele programmaperiode).
Tenslotte is een voorzichtige schatting gemaakt van de private inzet die door LEADER mogelijk wordt gemaakt van € 2.720.000; dit bedrag is gebaseerd op enerzijds de resultaten van de vorige LEADER-periode en anderzijds op het feit dat de minimale verplichting voor eigen cofinanciering voor aanvragers in het LEADER-programma 40% is. In totaal leidt dit tot een ambitieniveau van €6.500.000 aan investeringen uit het LEADER-programma over deze gehele LEADER-periode.

Financieringstabel	**Publiek**	**Privaat**	**Totaal**	**%**
Voorbereidingskosten (gemeenten)	*40.000*		*40.000*	
EU (ELFPO) = 50%	1.870.000		1.870.000	30%
Nationaal Publiek (POP) = 50%	1.870.000		1.870.000	30%
Provincie Noord-Holland	1.105.000		1.105.000	
Gemeenten Den Helder, Schagen, Hollands Kroon & Texel	765.000		765.000	
Private bijdragen		2.720.000	2.720.000	40%
Totaal			**6.500.000**	**100%**

Bovenstaande gegevens zijn ten tijde van de herziening van de LOS in maart 2018 aangepast aan de actuele situatie omtrent de dekking.

II REGLEMENT

Artikel 1

Samenstelling LAG en verantwoordelijkheid leden

1. De Lokale Actie Groep (LAG) of Plaatselijke Groep (PG) is conform Europese regelgeving samengesteld. De LAG bestaat uit een evenwichtige en representatieve vertegenwoordiging van de verschillende sociaaleconomische partners uit het gebied.
2. LAG-leden dienen zich actief in te zetten bij de monitoring/voortgangsbewaking van goedgekeurde projecten.
3. Onverminderd het ter zake bepaalde in het programmadocument van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3), heeft de LAG de navolgende taken:
   a. Opstellen en/of aanpassen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie.
   b. Beoordelen of projecten voldoen aan de inhoudelijke en technische voorwaarden die vanuit de verschillende financiële bronnen en het programma worden gesteld.
   c. Toetsen of de projecten passen binnen het LEADER-programma en het Lokale Ontwikkelingsplan.
   d. (Bijdragen aan het) ontwikkelen van LEADER-waardige ideeën.
   e. Ter finale beoordeling voorleggen van de projecten (met zwaarwegend advies) aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland.
   f. Ontwikkelen van een uniforme beleids- en gedragslijn in het omgaan met bepaalde typen projecten.
   g. Het uitvoeren de Europese voorschriften inzake voorlichting en publiciteit.

Artikel 2

Werkwijze en verantwoording

1. De leden van de LAG dienen betrokkenheid bij projectvoorstellen te melden.
2. De LAG-leden nemen niet deel aan de stemming wanneer een projectidee of aanvraag wordt besproken waarbij zij betrokken zijn (anders dan alleen uit functie van LAG-lid).Ook dienen zij de besluitvorming van de PG niet te beïnvloeden.
3. Over eventuele toetreding en/of vervanging van de leden wordt met een meerderheid van de stemmen besloten. Hierbij zullen de bestaande criteria in acht worden genomen (competenties, deskundigheid, leeftijd, geslacht en achtergrond).
4. De LAG vergadert maximaal zes keer per jaar, waarvan maximaal vier keer ter beoordeling van de projecten.
5. De LAG wijst in haar eerste vergadering een voorzitter en een plaatsvervangende voorzitter uit hun midden aan.
6. De voorzitter is belast met de leiding van de vergadering.
7. De LAG stelt de openstellingsdata van de tenders en de vergaderdata voor de beoordeling vast.
8. De LAG stelt de subsidieplafonds samen met de provincie Noord-Holland vast.
9. De leden van de LAG kunnen de voorzitter verzoeken een (extra) vergadering uit te schrijven.
10. Indien ten minste drie leden van de LAG een dergelijk verzoek indienen is de voorzitter gehouden dit verzoek in te willigen.
11. De vergaderingen worden uitgeschreven en de agenda wordt samengesteld door de voorzitter in overleg met het secretariaat van de LAG.

12. De te behandelen projectvoorstellen voor de vergaderingen van de LAG worden minimaal één week voor de vergaderdatum aan de leden toegezonden.
13. Om tot besluitvorming te kunnen overgaan, dienen minimaal vijf, maar bij voorkeur minimaal de helft plus één van het aantal stemgerechtigde leden van de LAG bij de vergadering aanwezig te zijn, daarvan dient de helft plus één van het aantal stemgerechtigde leden van de LAG uit de niet-publieke sector afkomstig te zijn.
14. De LAG beslist bij meerderheid van stemmen.
15. De adviserende leden, de voorzitter en de LEADER-coördinator van de LAG zijn niet stemgerechtigd.
16. De LAG wordt ingesteld als adviescommissie van de provincie Noord-Holland. De LAG beoordeelt de aanvragen aan de hand van de selectiecriteria. Op basis hiervan geeft de LAG een zwaarwegend, gemotiveerd advies aan het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.
17. Het secretariaat van de LAG wordt vervuld door de LEADER-coördinator. In voorkomende gevallen draagt de LEADER-coördinator zorg voor vervanging bij ziekte en verhindering.
18. Het secretariaat is belast met de voorbereiding en de organisatie van vergaderingen van de LAG.
19. De Lokale Ontwikkelingsstrategie, inclusief het huishoudelijk reglement en toetsingskader wordt gepubliceerd op de website: www.leaderkvnh.nl
20. Leden van de LAG kunnen in overleg met de LEADER-coördinator en de overige leden in aanmerking komen voor vacatiegeld. De vergoeding bedraagt maximaal €35,- per vergadering en een kilometeronkostenvergoeding van €0,19 per kilometer. Een verzoek hiertoe moet het betreffende LAG-lid zelf indienen bij de LEADER-coördinator.
21. Over zaken waarover in dit document geen regeling is opgenomen, of over wijzigingen van de in dit document opgenomen regelingen wordt met tweederde meerderheid van stemmen besloten.
22. Elk jaar wordt er een jaarverslag geschreven met daarin onder andere: naam LAG; samenstelling LAG; advisering over de projecten; overzicht van de projecten; voortgang van de uitvoering; ambities en kernthema's; samenhang inhoudelijke kernthema's Kop van Noord-Holland; aansluiting POP3; overzicht van de uitgevoerde en in uitvoering zijnde projecten; cumulatief overzicht van de projecten waarover LAG heeft geadviseerd; afgewezen projecten of doorgeleid (bijv. naar POP3); verslag van de evaluaties; conclusies en aanpassingen aan de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Artikel 3

Selectiecriteria en –procedure

1. De selectiecriteria waarop een project beoordeeld wordt zijn vastgelegd in het toetsingskader.
2. In de besluitvormingsvergadering van de LAG liggen de definitieve projectvoorstellen voor. Deze worden op basis van het toetsingskader beoordeeld. Vervolgens wordt de gezamenlijke score opgeteld en wordt een prioriteringslijst gemaakt.
3. In de vergadering van de LAG wordt met betrekking tot de beoordeling en kwalificatie van de projectvoorstellen met meerderheid van stemmen besloten. In geval van mogelijke overschrijding van het budget bepaalt de LAG de rangorde van de projecten van de betreffende vergadering op basis van de classificatiesystematiek zoals opgenomen in het Toetsingskader.
4. Subsidieaanvragen die meer dan €500.000,- LEADER-subsidie (inclusief ELFPO[8]) vergen worden niet gehonoreerd.

[8] ELFPO = Europees Landbouwfonds Plattelands Ontwikkeling
Voor wat betreft de verhouding tussen EU (ELFPO/POP3 bijdrage) en nationale cofinanciering zijn de spelregels als volgt:

5. Subsidieaanvragen die minder dan €50.000 LEADER-subsidie vergen worden niet gehonoreerd.
6. De LAG beoordeelt maximaal vier keer per jaar de ingediende aanvragen.
7. Indien niet minimaal 42 van de 60 punten worden behaald (zie toetsingskader), draagt het project onvoldoende bij aan de Lokale Ontwikkelingsstrategie en wordt het project afgewezen. Indieners krijgen toelichting op de afwijzing en de mogelijkheid om aanpassingen door te voeren en het project nogmaals in te dienen.

Artikel 4

Monitoring, effectmeting en evaluatie

1. Een deel van het toetsingskader wordt tevens gebruikt om de voortgang te monitoren.
2. De voortgang van goedgekeurde projecten is een vast agendapunt van de LAG-vergaderingen.
3. De LAG evalueert eens in de 2 jaar haar functioneren en betrekt daarbij onder andere aanwezigheid leden, betrokkenheid, initiatief en kwaliteit; en stuurt bij waar nodig.
4. De LAG zal tevens jaarverslagen opstellen.

Op projectniveau is de verplichte verhouding EU – nationaal publiek 50-50. Hoe hoog de EU bijdrage wordt, mag de LAG zelf bepalen. Hoe hoog en op basis waarvan legt de LAG vast in haar reglement (zie Deel II).
Op programmaniveau moet je uiteindelijk uitkomen op 30 % EU, 30% publieke financiering (gemeenten, waterschappen) en tenminste 40% privaat. (Bron: Openstellingsbesluit LEADER (maatregel 19 van het Plattelands Ontwikkelingsprogramma 2014-2020))

Toetsingskader

A. De mate waarin het project bijdraagt aan de doelen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS)			**Totaal gewogen scores:**
01	De mate waarin het projectvoorstel bijdraagt aan de realisatie van de gestelde doelen zoals beschreven bij één van de drie thema's in de LOS (p. 17-22) (max. 5)	***Score:***	***Weging: 1,5***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn in welke mate: Thema 1a: … ouderen op een plezierige en veilige manier langer zelfstandig kunnen wonen; Thema 1b: … een robuuste woon-werkinfrastructuur voor arbeidsmigranten wordt ontwikkeld; Thema 1c: … jongeren in de regio blijven wonen en werken; Thema 2: … een circulaire economie en/of biobased economy met en/of duurzame energie wordt bereikt; Thema 3: … de realisatie van een jaarronde (agro)toeristische infrastructuur wordt versterkt. NB De beoordeling richt zich op de doelen behorend bij het thema waaraan het projectvoorstel het meest bijdraagt; een eventuele bijdrage aan een of meer van de doelen behorend bij de andere thema's wordt niet meegewogen. **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Zeer geringe bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen, d.w.z. een klein/te verwaarlozen effect in vergelijking tot de gevraagde subsidie** **1 punt: Geringe bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen , d.w.z. een gering effect in vergelijking tot de gevraagde bijdrage** **2 punten: Matige bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen , d.w.z. een beperkt effect in vergelijking tot de gevraagde bijdrage** **3 punten: Voldoende bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen, d.w.z. een redelijk effect in vergelijking tot de gevraagde bijdrage.** **4 punten: Goede bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen, d.w.z. een substantieel effect in vergelijking tot de gevraagde bijdrage** **5 punten: Zeer goede bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen , d.w.z. een effect dat groter is dan verwacht mag worden in vergelijking tot de gevraagde bijdrage.**			

02	De mate waarin het projectvoorstel bijdraagt aan de realisatie van de beoogde resultaten zoals beschreven bij één van de drie thema's in de LOS Max. 5	***Score:***	***Weging: 1,5***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: Thema 1a: Hoeveel ouderen zijn er (actief en/of passief) betrokken bij het project? Hoeveel instellingen/ bedrijven zijn bij het project betrokken? De mate waarin het samenwerkingsverband duurzaam is. Thema 1b: De mate van draagvlak voor het project en de mate waarin het project de woon-werksituatie van arbeidsmigranten versterkt. Thema 1c: Hoeveel jongeren zijn betrokken bij dit project? In welke mate zorgt het project voor een sterkere woon-werkbinding van jongeren met de regio? De mate waarin het samenwerkingsverband duurzaam is. Thema 2: In welke mate draagt het project bij aan het versterken van de circulaire economie, biobased economy en duurzame energie? Thema 3: In welke mate draagt het project bij aan het uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur? NB De beoordeling richt zich op de realisatie van resultaten zoals beschreven bij het thema waaraan het projectvoorstel het meest bijdraagt; een eventuele bijdrage aan resultaten behorende bij een of meer van de andere thema's wordt niet meegewogen. **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Zeer geringe bijdrage aan de realisatie van de beoogde resultaten** **1 punt: Geringe bijdrage aan de realisatie van de beoogde resultaten** **2 punten: Matige bijdrage aan de realisatie van de beoogde resultaten** **3 punten: Voldoende bijdrage aan de realisatie van de beoogde resultaten** **4 punten: Goede bijdrage aan de realisatie van de beoogde resultaten** **5 punten: Zeer goede bijdrage aan de realisatie van de beoogde resultaten**			
Totaalscore criterium A		***Max. 10***	***x wegingsfactor =***

B. De mate waarin het project past binnen LEADER		**Totaal gewogen scores:**

03	De mate waarin er (bottom-up) draagvlak voor het project is (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: Is het idee en projectplan aantoonbaar in gezamenlijkheid ontwikkeld en wordt het aantoonbaar in gezamenlijkheid uitgevoerd? Zijn er meerdere instellingen of bedrijven in het LEADER-gebied Kop van Noord-Holland betrokken? Wie zijn de belanghebbenden? Hoe is het draagvlak georganiseerd? Is de communicatie voldoende geborgd? Is er voldoende feedback met de achterban georganiseerd? **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Zeer geringe samenwerking met en betrokkenheid van andere partijen, zeer geringe communicatie en feedback met de achterban, zeer gering draagvlak bij andere partijen** **1 punt: Geringe samenwerking met en betrokkenheid van andere partijen, geringe communicatie en feedback met de achterban, gering draagvlak bij andere partijen** **2 punten: Matige samenwerking met en betrokkenheid van andere partijen, matige communicatie en feedback met de achterban, matig draagvlak bij andere partijen** **3 punten: Voldoende samenwerking met en betrokkenheid van andere partijen, voldoende communicatie en feedback met de achterban, voldoende draagvlak bij andere partijen 4 punten: Goede samenwerking met en betrokkenheid van andere partijen, goede communicatie en feedback met de achterban, goed draagvlak bij andere partijen** **5 punten: Zeer goede samenwerking met en betrokkenheid van andere partijen, zeer goede communicatie en feedback met de achterban, zeer goed draagvlak bij andere partijen**		
04	De mate waarin het project innovatief is (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: De mate waarin het beoogde product of proces nieuw of vernieuwend is voor het LEADER-gebied Kop van Noord-Holland. Het kan ook gaan om een nieuwe toepassing van bestaande technieken/processen, en/of een combinatie ervan. **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Niet innovatief voor de regio** **1 punt: Nauwelijks innovatief voor de regio** **2 punten: Enigszins innovatief voor de regio** **3 punten: Redelijk innovatief voor de regio** **4 punten: Zeker innovatief voor de regio**		

5 punten: Buitengewoon innovatief voor de regio			
05	De mate waarin de aanpak en/of de resultaten overdraagbaar zijn naar andere sectoren, partijen, gebieden (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: De mate waarin de aanpak en/of resultaten helder worden vastgelegd zodat zij kunnen worden overgedragen aan andere sectoren, partijen en/of gebieden. **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Zeer geringe mate van kennisuitwisseling, samenwerking en overdraagbaarheid van de aanpak en/of resultaten** **1 punt: Geringe mate van kennisuitwisseling, samenwerking en overdraagbaarheid van de aanpak en/of resultaten** **2 punten: Matige kennisuitwisseling, samenwerking en overdraagbaarheid van de aanpak en/of resultaten** **3 punten: Voldoende kennisuitwisseling, samenwerking en overdraagbaarheid van de aanpak en/of resultaten** **4 punten: Goede kennisuitwisseling, samenwerking en overdraagbaarheid van de aanpak en/of resultaten** **5 punten: Zeer goede kennisuitwisseling, samenwerking en overdraagbaarheid van de aanpak en/of resultaten**			
Totaalscore criterium B		***Max. 15***	***x wegingsfactor =***

C. De mate waarin het project haalbaar is vanuit organisatorisch en financieel oogpunt			**Totaal gewogen scores:**
06	De mate waarin in het projectplan helder is beschreven hoe het project is georganiseerd, gefinancierd en welke activiteiten worden uitgevoerd (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1,5***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: De wijze waarop de samenwerking, financiering, exploitatie en beheer is beschreven en vastgelegd. Zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden helder beschreven? Zijn de activiteiten voldoende helder beschreven en gefaseerd? **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:**			

0 punten: Zeer geringe helderheid van beschrijving van de organisatie, samenwerking, financiering, exploitatie en beheer **1 punt: Geringe helderheid van beschrijving van de organisatie samenwerking, financiering, exploitatie en beheer** **2 punten: Matige helderheid van beschrijving van de organisatie, samenwerking, financiering, exploitatie en beheer** **3 punten: Voldoende helderheid van beschrijving van de organisatie, samenwerking, financiering, exploitatie en beheer** **4 punten: Goede helderheid van beschrijving van de organisatie, samenwerking, financiering, exploitatie en beheer** **5 punten: Zeer goede helderheid van beschrijving van de organisatie, samenwerking, financiering, exploitatie en beheer**			
07	De mate waarin de begroting in overeenstemming is met projectplan (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1,5***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: Komen de begrote kostenposten in voldoende mate overeen met de planning, uitvoering, afronding en borging van de activiteiten? Staan de beoogde kosten in redelijke verhouding tot de beoogde projectresultaten, zodat voor de LAG inzichtelijk is waar het subsidiegeld naartoe gaat? **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Zeer geringe overeenstemming tussen begroting en beschrijving van de activiteiten in het projectplan** **1 punt: Geringe overeenstemming tussen begroting en beschrijving van de activiteiten in het projectplan** **2 punten: Matige overeenstemming tussen begroting en beschrijving van de activiteiten in het projectplan** **3 punten: Voldoende overeenstemming tussen begroting en beschrijving van de activiteiten in het projectplan** **4 punten: Goede overeenstemming tussen begroting en beschrijving van de activiteiten in het projectplan** **5 punten: Zeer goede overeenstemming tussen begroting en beschrijving van de activiteiten in het projectplan**			
Totaalscore criterium C		***Max. 10***	***x wegingsfactor =***

D. De mate van efficiency en doelmatigheid van het project		**Totaal gewogen scores:**

08	De mate waarin de projectactiviteiten bijdragen aan de realisatie van de projectdoelen (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1,5***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: De mate waarin de activiteit bijdraagt aan het doel van de LAG (thema's) , te beoordelen op basis van de risico's, kwaliteit en slagingskans van het projectplan. Denk aan SMART formuleren en onderbouwing van het projectplan, risicobeheersing en bijstuurbaarheid, planning en opzet, kosten en opbrengsten, te behalen mijlpalen en monitoring & evaluatie. **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Zeer geringe bijdrage van de projectactiviteiten aan de projectdoelen** **1 punt: Geringe bijdrage van de projectactiviteiten aan de projectdoelen** **2 punten: Matige bijdrage van de projectactiviteiten aan de projectdoelen** **3 punten: Voldoende bijdrage van de projectactiviteiten aan de projectdoelen** **4 punten: Goede bijdrage van de projectactiviteiten aan de projectdoelen** **5 punten: Zeer goede bijdrage van de projectactiviteiten aan de projectdoelen**			
09	De mate waarin de projectkosten in verhouding staan tot de projectresultaten (Max. 5 punten)	***Score:***	***Weging: 1,5***
Hulpvragen om tot een beoordeling te komen zijn: In welke mate staan de kosten in verhouding tot de resultaten? Wat zijn de multipliereffecten van het project (dwz in welke mate trekt het project andere middelen aan)? In welke mate heeft het project een meetbaar effect op de thema's (de output en outcome)? **Er kan worden gescoord tussen 0 en 5, waarbij aan de punten de volgende betekenis wordt gegeven:** **0 punten: Kosteneffectiviteit, multipliereffect en meetbare output en outcome zijn zeer gering** **1 punt: Kosteneffectiviteit, multipliereffect en meetbare output en outcome zijn gering** **2 punten: Kosteneffectiviteit, multipliereffect en meetbare output en outcome zijn matig** **3 punten: Kosteneffectiviteit, multipliereffect en meetbare output en outcome zijn voldoende** **4 punten: Kosteneffectiviteit, multipliereffect en meetbare output en outcome zijn goed** **5 punten: Kosteneffectiviteit, multipliereffect en meetbare output en outcome zijn zeer goed**			

Totaalscore criterium D		***Max. 10***	***x wegingsfactor =***

Minimaal te behalen score: 42	Maximaal te behalen score: 60	Eindscore:	

III BIJLAGE: Intentieverklaring

Intentieverklaring Leaderprogramma 2014 – 2020

Ondergetekende:
Naam: ……..
Adres: ……..
Woonplaats: ……..

maakt deel uit van de plaatselijke groep van het Leaderprogramma Kop van Noord-Holland 2014 -2020.

Ondergetekende verklaart:

- kennis te hebben genomen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie en het Reglement;
- de Lokale Ontwikkelingsstrategie te onderschrijven;
- te handelen conform het gestelde in het Reglement.

Plaats:

Datum:

Handtekening

Bronnen

- Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (2012): Verslag van het AWT Symposium Quadruple Helix en Innovatiebeleid, 20 juni 2012
- Basisdocument Ruimte voor Vraag (2013): publieke voorverkenning
- Bureau Louter (2012): Regionaal-economische analyse Noord-Holland Noord
- Gemeente Schagen (2013): Meerjarenvisie Schagen 2014-2018
- Gemeente Schagen (2012): Startnota economisch beleid
- Gemeente Schagen (2011): De visie en de missie van de gemeente HSZ
- Gemeente Texel (2013): Onderzoeks- en ontwikkeltraject IABR–2014– Urban by nature
- GGD Hollands Noorden (2011): Het gezondheidsprofiel van Harenkarspel-Schagen-Zijpe, Hollands Kroon, Den Helder, Texel
- IPO (2013): tekstvoorstel van de IPO schrijfgroep CLLD t.b.v. POP3 (sept. 2013)
- Leisureboard Noord-Holland Noord (2013): Visie 2025 Noord-Holland Noord
- Leisureboard Noord-Holland Noord (2012): Strategisch uitvoeringsdocument
- Leisureboard Noord-Holland Noord (2013): Uitvoeringsagenda 2014-2015
- NOM (2012): De Biobased Economy van Noord-Nederland
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (2013): Met Zorg ondernemen – kansen en mogelijkheden voor zorgtoerisme in regio Noord-Holland Noord
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (2013) “Samenwerken en Verbinden 2007-2013” (zie ook: www.LEADERkvnh.nl)
- Provincie Noord-Holland (2012): Economische agenda 2012-2015
- Provincie Noord-Holland (2012): Programma “Kop de Kaart” – aanpak (ruimtelijk) programma ‘Kop op de kaart’ van Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2012): provinciale Sociale Agenda 2012-2015
- Provincie Noord-Holland /I&O Research (2013): Sociale kracht monitor 2013 West-Friesland
- Programma ‘Groen in de Kop’ (2013) - naar een renderend landschap van de Kop van Noord-Holland
- TU Delft (2008): Ontwikkelingsperspectief 2015 – Regio op eigen kracht
- VROM (2007): Startnotitie Strategische Agenda Randstad 2040
- Woonvisie (2010): ‘Goed Wonen in Noord-Holland 2010-2020’
- Europese Verordening 1303/2013